

Boeken Overleg

Persoonskenmerken, uitsluiting en discriminatie in de literaire sector

Roel Van Der Schueren
2025

Een blik in de spiegel en een significante bijvangst

Wie werken er in de boekensector in Vlaanderen en Brussel? Hoe identificeren zij zich, waar komen ze vandaan en welke opleiding hebben ze genoten? En hoe staat het met uitsluiting en discriminatie op basis van deze persoonskenmerken? Als onderdeel van de onderzoeksagenda van het BoekenOverleg – onder coördinatorschap van Literatuur Vlaanderen – geeft het rapport *Persoonskenmerken, uitsluiting en discriminatie in de literaire sector* een eerste antwoord op deze vragen.

Het onderzoek kadert in de volgehouden aandacht van het BoekenOverleg voor diversiteit en inclusie in de sector. Met het charter Elk Verhaal Telt, dat als Every Story Matters internationale vleugels kreeg, werd in 2019 een belangrijke eerste stap gezet op weg naar een representatievere sector.

Waar het nog aan ontbrak, was een scherper beeld van die sector. In navolging van zeer vergelijkbare onderzoeken in de Vlaamse muziek-en filmsector, presenteren we nu deze nulmeting. Door de resultaten breed te verspreiden, vragen we aandacht voor het thema uitsluiting en discriminatie. We houden onszelf hiermee een spiegel voor in het volle besef dat het plaatje in die spiegel verre van ideaal is. Maar liefst 36% van de deelnemers gaf aan ooit benadeeld, uitgesloten of gediscrimineerd te zijn op basis van persoonskenmerken zoals genderidentiteit, huidskleur, opleidingsachtergrond of fysiek vermogen.

Wanneer we kijken naar de groep respondenten valt meteen de grote vertegenwoordiging van auteurs op. Hun ervaringen rondom uitsluiting op basis van leeftijd zijn opmerkelijk. Matthijs de Ridder (voorzitter Vlaamse Auteursvereniging): 'Het blijft zaak om auteurs van alle leeftijden naar waarde te schatten. Talentontwikkeling mag niet stoppen bij een jaar of dertig. Een derde of vierde boek van een auteur is vaak interessanter dan het debuut'. Er is daarnaast sprake van een significante bijvangst die ons met de neus op de financiële feiten drukt. Van de 197 deelnemers met een inkomen onder €2.000 is 86% zelfstandig literair maker. De Ridder (VAV): 'Dit onderzoek maakt nog maar eens duidelijk hoe precair het bestaan als auteur in Vlaanderen is. De inkomensonzekerheid die uit deze bevraging blijkt, is even confronterend als schokkend.'

Om een vinger aan de pols te kunnen houden, is het van belang dit onderzoek vaker uit te kunnen voeren. Een nulmeting heeft maar zin als er een vervolg op komt. Dat de middelen voor de onderzoeksagenda vandaag onder druk staan, baart het BoekenOverleg zorgen. Want er is werk aan de winkel. We kunnen onze doelen niet alleen bereiken door te monitoren, we hebben ook de juiste instrumenten nodig om de uitdagingen aan te pakken waar dit onderzoek ons mee confronteert. We scharen ons dan ook onverkort achter waardevolle initiatieven als Elk Verhaal Begint en achter andere sectorversterkende elementen in de werking van Literatuur Vlaanderen.

Het BoekenOverleg blijft zich inspannen om de sector opener, veiliger en eerlijker te maken voor iedereen die erin werkzaam is of dat ambieert. Het blijft van belang om daarbij te kunnen steunen op beleidsmakers die de noden van de sector zien, erkennen en een hand reiken naar al die auteurs en andere spelers in het veld die elke dag werken aan de verbeelding van Vlaanderen. Wij hopen en verwachten dat dit rapport een nieuwe stap in de goede richting is. Tot slot bedankt het BoekenOverleg graag Literatuur Vlaanderen voor de professionele opvolging van dit onderzoek en met name onderzoeker Roel Van Der Schueren voor zijn harde werk.

Willem Bongers-Dek
Voorzitter BoekenOverleg

Paul Hermans
Secretaris BoekenOverleg

SAMENVATTING

Dit onderzoek richt zich op de diversiteit binnen de boekensector in Vlaanderen en Brussel. Door middel van kwantitatieve data worden (intersectorale) persoonskenmerken zoals genderidentiteit, herkomst en opleiding in kaart gebracht, evenals ervaringen van uitsluiting en discriminatie, zoals leeftijdsdiscriminatie en jobonzekerheid. Het doel is om inzicht te krijgen in de representatie van diverse groepen binnen de sector en de veranderingen die in de toekomst mogelijk optreden. Deze nulmeting wordt uitgevoerd in opdracht van het BoekenOverleg in samenwerking met andere culturele sectoren en heeft als doel een representatief beeld van de volledige boekensector te schetsen, van maker tot boekverkoper.

Aan deze bevraging deden meer dan 500 professionals uit de boekensector mee. Hoewel zij natuurlijk niet het brede literaire landschap vertegenwoordigen, kunnen we desalniettemin elf belangrijke inzichten uit hun antwoorden formuleren over hun persoonskenmerken en hun ervaringen met uitsluiting en discriminatie. Daarom lees je deze nulmeting best als startpunt voor verder onderzoek dat we in de komende jaren hernemen in samenwerking met de sector.

1. Cisgender vrouwen zijn over het algemeen sterk vertegenwoordigd in de boekensector, met in vrijwel elke leeftijdscategorie een overrepresentatie ten opzichte van cisgender mannen en genderexpansieve personen. Echter, er valt een interessante tendens op: naarmate de leeftijd van de deelnemers toeneemt, vermindert het onevenwicht in genderverhouding. In de leeftijdscategorie van 65 jaar en ouder is er zelfs een ommekeer zichtbaar, waarbij cisgender mannen meer vertegenwoordigd zijn dan cisgender vrouwen. Dit suggereert dat de genderverdeling in de sector, hoewel nu nog scheefgetrokken, met de jaren een verschuiving doormaakt.
2. Meer dan 50% van de deelnemers die zorgtaken combineren met werken in de boekensector geeft aan soms of vaak een psychologische impact te ervaren door die combinatie. Deze zorglast lijkt dus een aanzienlijke invloed te hebben op het welzijn van de professionals in de sector.
3. De boekensector kenmerkt zich door een hoge opleidingsgraad. 59% heeft een academische master, 20% een professionele bachelor. Maar liefst 1 op de 10 deelnemers behaalde een doctoraat. Wat ook opvalt: bijna een kwart van alle langopgeleide professionals in de boekensector volgde een professionele schrijf-, vertaal- of illustratieopleiding.
4. Het onderzoek toont een homogeen beeld van de boekensector wat betreft taal, nationaliteit en herkomst. 92% identificeert hun herkomst als West-Europees. Dit roept de vraag op of dit een accurate weerspiegeling is van de realiteit, of dat het eerder een beperking van het onderzoek betreft. Mogelijk wordt de diversiteit binnen de sector niet volledig zichtbaar door de manier waarop de data verzameld of gepresenteerd wordt. Ook wat betreft nationaliteit krijgen we een vrij homogeen beeld van de sector. 84% heeft een Belgisch paspoort. 6% van de gaf aan ook een tweede nationaliteit te hebben, zoals Nederlands (17%) en Brits (17%).
5. In de boekensector is er een duidelijk genderonevenwicht in de verdeling van leidinggevende en uitvoerende functies. 39% van de mannelijke deelnemers bekleedt een leidinggevende functie, terwijl dit slechts 27% is bij de vrouwelijke deelnemers. Anderzijds vervult 28% van de mannelijke deelnemers een louter uitvoerende functie, in vergelijking met 32% van de vrouwelijke deelnemers. Deze cijfers wijzen op een ongelijkheid in de spreiding van leidinggevende rollen, waarbij mannen meer

vertegenwoordigd zijn in deze functies, terwijl vrouwen vaker in uitvoerende posities werken. Dit weerspiegelt een genderkloof in de hiërarchische structuur van de sector.

6. Bijna de helft van de deelnemers heeft een looncontract, waarvan 55% voltijds en 42% deeltijds werkt. 85% van de werknemers heeft een contract voor onbepaalde duur. Veel deelnemers werken bij meerdere organisaties of zijn zelfstandige in bijberoep. De zelfstandigen in de boekensector zijn ongeveer gelijk verdeeld tussen zelfstandigen in hoofdberoep (met een éénmanszaak) en in bijberoep (als freelancer).
7. Het onderzoek toont dat het merendeel van de deelnemers een bruto inkomen heeft lager dan €2.000. Van de 197 deelnemers met een inkomen onder €2.000 is 86% zelfstandig literair maker. Ook in de inkomenscategorie tussen €2.000 en €2.500 is het aandeel literaire makers het grootst, met 63%. Uit de resultaten blijkt ook dat mannen vaker op zoek gaan naar aanvullende inkomsten uit niet-literair werk en dat vrouwen vaker op zoek gaan naar aanvullende inkomsten binnen de boekensector.
8. 63 deelnemers gaven aan een fysieke beperking of langdurige gezondheidsaandoening te hebben, waarvan 16% een zichtbare beperking heeft. Meer dan 60% van de deelnemers heeft het afgelopen jaar minder kunnen werken door hun aandoening, en 56% heeft aanpassingen nodig wat betreft aanwezigheid op het werk.
9. 70 deelnemers gaven aan een neurodiverse diagnose of mentale aandoening te hebben, waarvan 7% een zichtbare beperking heeft. 64% heeft het afgelopen jaar minder kunnen werken door hun beperking. 54% heeft aanpassingen nodig voor hun aanwezigheid op het werk.
10. 36% van de deelnemers gaf aan ooit benadeeld, uitgesloten of gediscrimineerd te zijn op basis van persoonskenmerken zoals genderidentiteit, huidskleur, opleidingsachtergrond en fysiek vermogen. Van de 148 deelnemers die dit bevestigden, had 45% ervaring met leeftijdsdiscriminatie, terwijl 35% discriminatie op basis van genderidentiteit of expressie ervoer. Discriminatie op basis van nationaliteit, herkomst of opleidingsachtergrond werd door respectievelijk 16% en 10% ervaren. Weinig deelnemers gaven aan benadeeld te zijn op basis van fysieke gezondheid, vermogen of religie.
11. Ervaringen met discriminatie, uitsluiting en benadeling beperken zich vaak niet tot een eenmalig feit, maar zijn meestal zichtbare of onzichtbare uitingen van een structureel groter probleem. Uit de antwoorden bleek dat vormen van discriminatie voornamelijk aanwezig zijn op de werkvloer, maar ook op verplaatsing – denk aan literaire evenementen of festivals, lezingen en netwerkmomenten. Ook in contact met de media en online zijn vormen van discriminatie regelmatig aanwezig. Het is dan ook de verantwoordelijkheid van de gehele boekensector om stappen te zetten naar een veiligere, diversere en duurzamere professionele omgeving voor iedereen.

INHOUD

Samenvatting	1
Inhoud	3
Lijst van figuren	4
Lijst van tabellen.....	5
Inleiding.....	6
Vragenlijst en onderzoeksvragen	7
Data en methode.....	8
Resultaten	9
Leeftijd	9
Genderidentiteit.....	9
Woonplaats	10
Thuisituatie	11
Opleiding.....	13
Taal, nationaliteit en herkomst.....	15
Geloof en praktisering	16
Soort organisatie en rol	17
Makers.....	18
Literaire organisatie	20
Uitgeverij.....	21
Culturele bovenbouw	21
Boekhandel.....	22
Rol binnen de organisatie	22
Jobzekerheid.....	23
Inkomens	24
Handicaps en gezondheidsaandoeningen.....	26
Ervaringen met benadeling, uitsluiting en discriminatie	28
De waar en wanneer van uitsluiting	29
Conclusies.....	31

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1. Leeftijd (N=530).....	9
Figuur 2. Genderidentiteit (N=419)	10
Figuur 3. Leeftijdverdeling volgens genderidentiteit (N=383)	10
Figuur 4. Woonplaats (N=530)	11
Figuur 5. Thuissituatie (N=411)	11
Figuur 6. Opleidingsniveau (N=530)	13
Figuur 7. Hoogst behaalde diploma (N=506)	13
Figuur 8. Professionele schrijf-, vertaal- en/of illustratieopleiding (N=528).....	14
Figuur 9. Schrijf-, vertaal- en/of illustratieopleiding in het deeltijds kunstonderwijs (N=508)..	14
Figuur 10. Opleiding SchrijversAcademie (N=508)	15
Figuur 11. Opleiding VertalersVakschool (N=508).....	15
Figuur 12. Moedertaal (N=425).....	15
Figuur 13. Herkomst (N=423)	16
Figuur 14. Geloofsovertuiging (N=57).....	16
Figuur 15. Tewerkstelling in de literaire sector (N=484).....	17
Figuur 16. Genderverdeling per subsector (N=382).....	18
Figuur 17. Auteur, vertaler of illustrator (N=260).....	18
Figuur 18. Genderidentiteit auteurs, vertalers en illustratoren (N=215).....	19
Figuur 19. Genre- of mediaverdeling (N=260)	19
Figuur 20. Genre- of mediaverdeling volgens genderidentiteit (N=260)	20
Figuur 21. Soort literaire organisatie (N=38).....	21
Figuur 22. Soort uitgeverij (N=36).....	21
Figuur 23. Soort culturele bovenbouworganisatie (N=30)	22
Figuur 24. Soort boekhandel (N=8)	22
Figuur 25. Rolverdeling mannen (N=92).....	23
Figuur 26. Rolverdeling vrouwen (N=152)	23
Figuur 27. Type contract (N=213).....	23
Figuur 28. Zelfstandigenstatuut (N=440)	24
Figuur 29. Inkomen uit werk binnen de literaire sector (N=429).....	25
Figuur 30. Ervaringen met benadeling, uitsluiting en discriminatie (N=140).....	29

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1. De praktische impact van zorgtaken (N=50)	12
Tabel 2. De psychologische impact van zorgtaken (N=50)	12
Tabel 3. Brutolonen binnen en buiten de sector.....	26
Tabel 4. Fysieke beperking en gezondheidsaandoening (N=63)	27
Tabel 5. Mentale beperking en gezondheidsaandoening (N=70).....	28
Tabel 6. Het 'wanneer' van uitsluiting (N=91).....	30
Tabel 7. Het 'waar' van uitsluiting (N=67)	30

INLEIDING

Onze samenleving is divers en wordt alleen maar diverser. Helaas wordt die realiteit niet overall weerspiegeld, ook niet in onze boekensector. Niet iedereen krijgt evenveel kansen om literatuur te ontdekken of om verhalen de wereld in te sturen. Daarom lanceerde het BoekenOverleg, de gesprekspartner van de politieke wereld voor thema's die met boeken en literatuur te maken hebben, vijf jaar geleden een [charter voor inclusie](#) in de boeken- en letterensector. Door het charter te ondertekenen engageren organisaties en individuen uit het boekenvak zich om actief en duurzaam in te zetten op inclusie en diversiteit. Er bleken heel wat goede intenties te zijn in onze boekensector: meer dan 200 organisaties en individuen onderschreven de uitgangspunten van het charter voor inclusie.

Om ondersteuning te bieden voor organisaties en individuen om die goede intenties om te zetten naar impactvolle acties rond inclusie, werd in 2022 [Elk verhaal telt](#) opgericht. Elk verhaal telt organiseert jaarlijks trajecten voor spelers in de boekensector om hun werking en praktijken inclusiever te maken. Zo startte in april 2024 het eerste traject rond inclusief personeelsbeleid voor literaire organisaties en zal vanaf begin 2025 een tweejarig talentontwikkelingstraject beginnen voor startende literaire makers die drempels ondervinden om in te stappen in de boekensector. Hoewel het charter voor inclusie en Elk verhaal telt belangrijke stappen zijn richting een rijk en divers literair landschap, is er meer nodig. Onze samenleving is namelijk constant in verandering en ook de boekensector moet zich blijven inzetten voor een duurzaam toekomstverhaal van en voor iedereen.

Voorliggend onderzoek kadert binnen deze context. Door middel van een datagedreven onderzoek willen we de diversiteit binnen onze boekensector toetsen aan die van de bredere samenleving. We gaan op zoek naar de verdeling van (intersectionele) persoonskenmerken zoals genderidentiteit, herkomst en opleiding in de sector en polsen naar ervaringen van benadeling, uitsluiting en/of discriminatie, zoals leeftijdsdiscriminatie, zorglast en jobonzekerheid.

Er zijn verschillende redenen waarom dit onderzoek nu wordt gevoerd. Ten eerste is het zowel voor het beleid als voor de sector belangrijk om een vinger aan de pols te houden rond het thema. Door het onderzoek in de toekomst te herhalen, krijgen we zicht op veranderingen in de sector en kunnen uitdagingen doelgericht aangepakt worden. Literatuur Vlaanderen voert dit onderzoek uit in het kader van haar eigen meerjarenplan 2026-2030 en vanuit haar rol als redactiepartner voor de Landschapstekening 2025 van Kunstenpunt. Ook de muzieksector ([VI.BE](#)) en de filmsector ([VAF](#)) voeren gelijkaardig onderzoek uit. Op die manier kunnen we sectoroverschrijdend inzichten delen. Ten tweede ontbreekt het de boekensector in Vlaanderen en Brussel aan datagedreven onderzoek over haar literaire professionals. In het verleden werd hier en daar reeds onderzoek gedaan naar bijvoorbeeld de sociaal-economische positie van literaire auteurs of naar etnische diversiteit binnen de Vlaamse letteren, maar veel van deze onderzoeken zijn ondertussen gedateerd of leggen de focus slechts op een deel van de boekensector. Dit onderzoek heeft als doel om de volledige professionele sector, van maker tot boekverkoper, te bevragen. Zo hopen we een representatief beeld te krijgen van iedereen die in onze sector werkt en kunnen we vertegenwoordiging in kaart brengen.

Een mooi voorbeeld van een gelijkaardige buitenlandse studie is de '[Lee & Low Diversity Baseline Survey](#)'. De studie legt de focus op de uitgeverijsector in de Verenigde Staten en onderzoekt persoonskenmerken zoals gender, seksuele oriëntatie en beperking bij de werknemers in die subsector. Het onderzoek werd voor het eerst gelanceerd in 2015 en werd al in 2019 en 2023 herhaald. Door het onderzoek over de jaren heen te hernemen, werd duidelijk dat het werknemersbestand in de uitgeverijsector wel degelijk inclusiever wordt. De onderzoekers benadrukken dan ook dat die toename aan diversiteit in de uitgeverijsector belangrijk is om ervoor te zorgen dat de veelheid aan stemmen in de boekensector in de Verenigde Staten gehoord, gelezen en getoond kan worden.

VRAGENLIJST EN ONDERZOEKSVRAGEN

De vragenlijst voor dit onderzoek werd opgebouwd in SurveyMonkey naar het voorbeeld van VI.BE, dat in 2024 de muzieksector bevroegde. In de bevraging komen verschillende persoonskenmerken aan bod die een (al dan niet intersectionele) impact kunnen hebben op iemands ervaringen met benadeling, uitsluiting en discriminatie, zoals genderidentiteit, herkomst, leeftijd, inkomsten, handicap(s) en zorgtaken. Met een combinatie van open, gesloten en Likertschaalvragen worden die persoonsgebonden categorieën en de ervaringen van mensen die zich tot bepaalde groepen en gemeenschappen rekenen, ondervraagd. Daarbij werd zoveel mogelijk gekozen voor het gebruik van zelfidentificatie in grove categorieën die geen geleefde identiteiten zijn, of hokjes, om te vermijden dat ook in de vraagstelling de dominante vormen van normativiteit gebruikt worden. Wellicht neemt die keuze niet weg dat respondenten nog steeds het gevoel hebben 'in hokjes' gestoken te worden, maar de gebruikte categorieën bieden wel meer ruimte aan mensen die buiten de dominante normen vallen.

Om de resulterende data repliceerbaar en herbruikbaar te houden voor ander onderzoek, werden in bepaalde categorieën bestaande indelingen aangehouden, zoals lijsten van erkende eredielen in België en vragen over herkomst op basis van officiële lijsten van Statbel, het Belgisch statistiekbureau voor onder meer demografisch onderzoek. Voor sommige vragen werden open vragen voorgesteld; voor sommige vragen met gesloten opties, zoals genderidentiteit en etniciteit, werden open categorieën voorzien voor wie zich niet herkent in de voorgestelde opties.

Aan de hand van draaitabellen zijn de resultaten geanalyseerd en gekoppeld aan drie specifieke onderzoeksvragen, zijnde:

1. Wat is de verdeling van (intersectionele) persoonskenmerken zoals genderidentiteit, herkomst en opleiding in de literaire sector in Vlaanderen en Brussel?
2. In welke mate overlappen intersectionele persoonskenmerken met aanwezigheden in deelsectoren zoals de uitgeverijsector en de bibliotheeksector?
3. Wat is de overeenkomst tussen diverse intersectionele persoonskenmerken en gerapporteerde ervaringen van benadeling, uitsluiting en/of discriminatie, zoals leeftijdsdiscriminatie, zorglast en jobonzekerheid?

DATA EN METHODE

Het is moeilijk te zeggen hoeveel professionele werknemers, ondernemers, freelancers en zelfstandigen in bijberoep werkzaam zijn in de boekensector in Vlaanderen en Brussel. Zo'n volledig overzicht bestaat nog niet, wat de inschatting van een representatieve responsgraad bijzonder moeilijk maakt. Er wordt daarom ook aangeraden om de resultaten van dit onderzoek met enige voorzichtigheid te interpreteren.

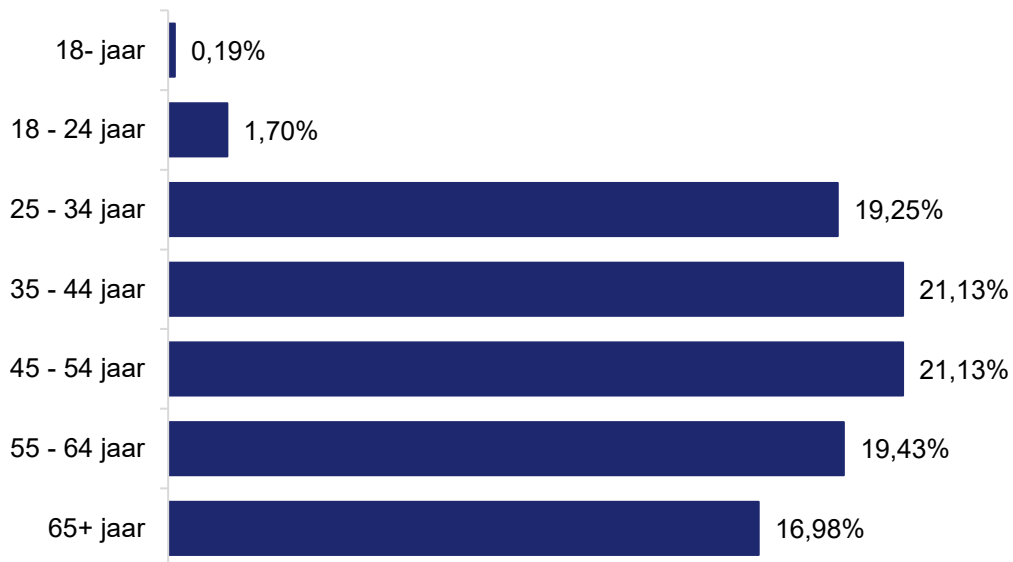
Hoe meer resultaten, hoe beter dus. De opdrachtgever voor dit onderzoek was het BoekenOverleg. De uitvoering ervan lag bij Literatuur Vlaanderen. Daarom diende het contactenbestand van Literatuur Vlaanderen als startpunt voor het uitsturen van de vragenlijst. Zo werden initieel 1.700 professionelen uit de boekensector via Flexmail aangeschreven met de context van het onderzoek en een link naar de vragenlijst. Aangezien het verwachte totale aantal professionelen uit de boekensector hoger ligt dan het aantal contacten van Literatuur Vlaanderen, werd de vragenlijst ook verspreid door de partners van het BoekenOverleg en via sociale media.

De vragenlijst werd geopend op 16 oktober 2024 en weer gesloten op 11 november 2024. In die tijdspanne werd de vragenlijst 530 keer ingevuld. Van die 530 reacties waren er 387 volledig. Hoewel er dus een aantal onvolledige reacties zijn, werd ervoor gekozen om deze toch op te nemen in de resultaten. In de hieronder gepresenteerde figuren en tabellen wordt telkens ook in het bijschrift de steekproefgrootte N voor de betreffende vraag meegegeven. Zo wordt de lezer geholpen om de resultaten zo goed mogelijk te interpreteren.

RESULTATEN

LEEFTIJD

Het grootste deel van de deelnemers (80%) heeft een leeftijd tussen de 25 en 64 jaar, met telkens ongeveer een vijfde daarvan dat geboren is tussen 1990 en 2000, tussen 1980 en 1990, tussen 1970 en 1980 en tussen 1960 en 1970. De andere deelnemers zijn ofwel jonger dan 24 jaar (1,89%) of ouder dan 65 jaar (16,98%). Opvallend is dat over alle deelnemers heen bijna 17% de huidige wettelijke pensioenleeftijd van 65 jaar overschrijdt. In dat geval gaat het voornamelijk om literaire makers.

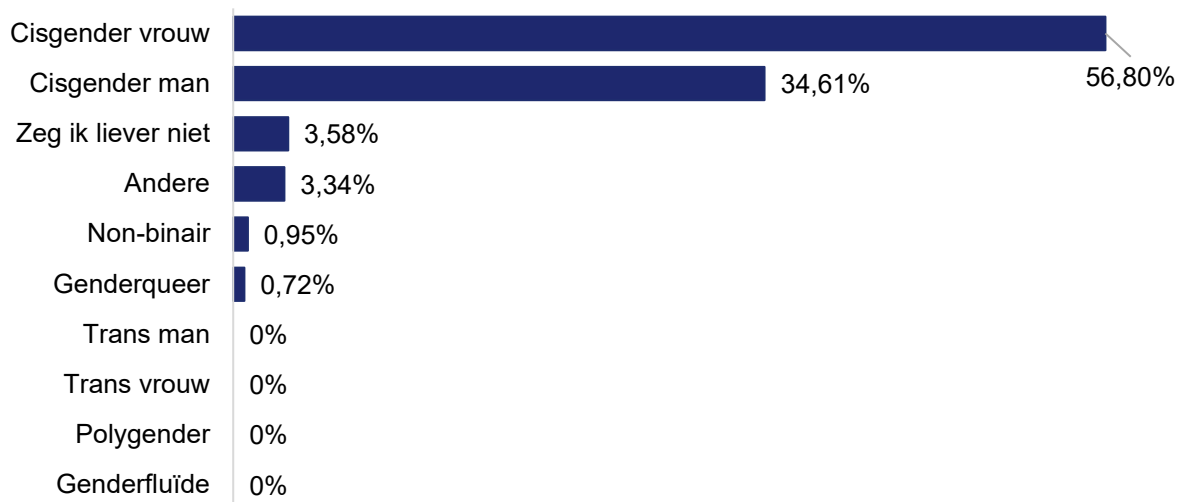

Figuur 1. Leeftijd (N=530)

GENDERIDENTITEIT

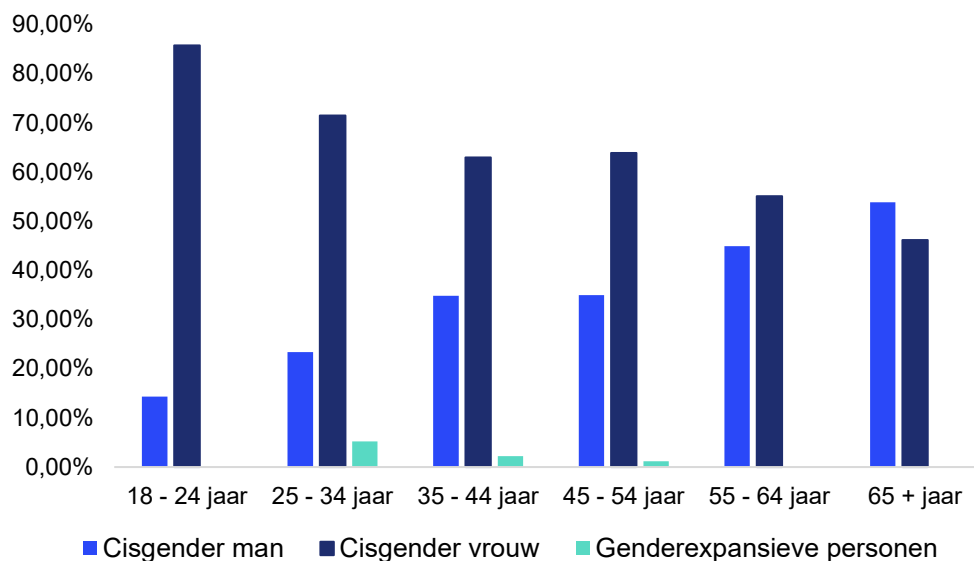
Het grootste deel van de deelnemers (57%) identificeert zich als cisgender vrouw: zij zijn geboren als vrouw en voelen zich ook thuis in een vrouwenlichaam. Ongeveer een derde van de deelnemers (35%) identificeert zich als cisgender man. 4 deelnemers gaven aan zich te identificeren als non-binair en 3 deelnemers gaven aan zich te identificeren als genderqueer. Andere genderexpansieve identiteitscategorieën (trans man, trans vrouw, polygender en genderfluïde) werden niet aangegeven. Opgeteld komt het aantal deelnemers met een genderexpansieve genderidentiteit daarmee op 1,67%.

Vanwege de beperkte resultaten als het aankomt op genderexpansieve personen, worden in het vervolg van het rapport alle genderexpansieve genderidentiteiten onder één categorie 'genderexpansieve personen' geplaatst.

Figuur 2. Genderidentiteit (N=419)

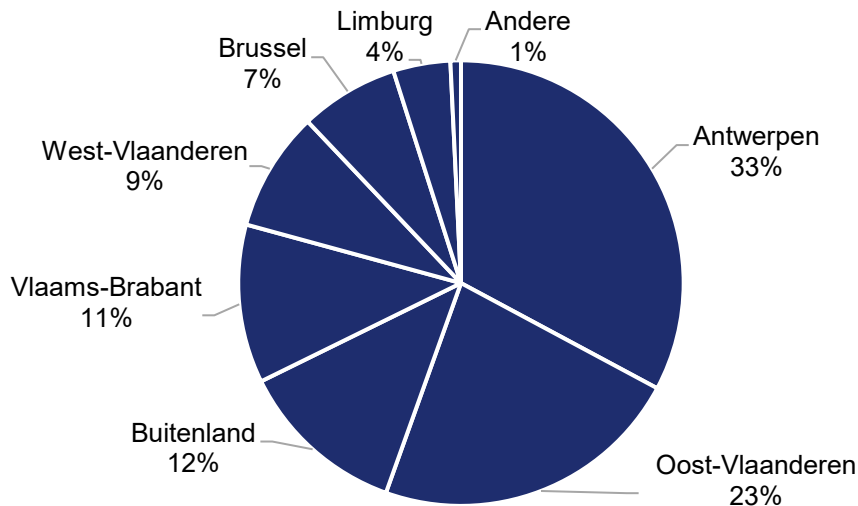
Figuur 2 toont dus een sterke representatie van cisgender vrouwen in de boekensector. In Figuur 3 wordt ook de leeftijdsverdeling erbij genomen. Uit die figuur is af te leiden dat cisgender vrouwen binnen elke leeftijdscategorie, behalve de categorie '65+ jaar', meer vertegenwoordigd zijn. Daarnaast lijkt ook een andere tendens op te vallen: hoe ouder de deelnemers, hoe kleiner het onevenwicht tussen mannen en vrouwen met zelfs een ommekeer van het evenwicht vanaf 65+ jaar.

Figuur 3. Leeftijdsverdeling volgens genderidentiteit (N=383)

WOONPLAATS

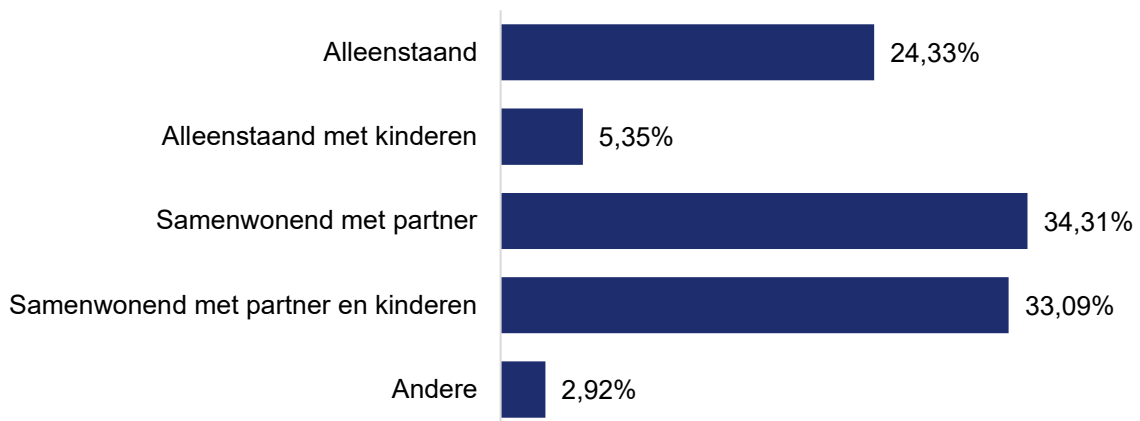
Op basis van aangegeven postcodes werd onderzocht in welke provincies de literaire professionals wonen. 12% van de deelnemers gaven een internationale postcode op, wat te verklaren is vanuit een aanzienlijk aantal vertalers (61) dat de vragenlijst invulde. Verder valt op dat meer dan de helft van de deelnemers in de provincies Antwerpen (33%) en Oost-Vlaanderen (23%) woont. Deze provincies worden op ruime afstand gevolgd door Vlaams-Brabant (11%), West-Vlaanderen (9%), Brussel (7%) en Limburg (4%).

Figuur 4. Woonplaats (N=530)

THUISSITUATIE

Wat betreft thuissituatie, toont Figuur 5 dat ongeveer 30% van de deelnemers alleenstaand is. Ongeveer 38% van de deelnemers heeft kinderen, al dan niet samenwonend met een partner.

Figuur 5. Thuissituatie (N=411)

Naast het al dan niet hebben van kinderen, werd aan de deelnemers ook gevraagd of ze andere zorgtaken, zoals bijvoorbeeld mantel- of ouderenzorg, op zich nemen. 50 deelnemers (12%) gaven aan zulke andere zorgtaken op zich te nemen. Zij werden bevroegd over de praktische en psychologische impact van zorgtaken, zoals mogelijkheden om opvang te kunnen en/of willen vinden en de impact van de combinatie met werk als literaire professional op het mentaal welzijn van de deelnemers. Tabel 1 geeft de mate weer waarin deelnemers een praktische impact merken van zorgtaken.

	(bijna) nooit	zelden	soms	vaak	heel vaak	N.V.T.	totaal
Ik neem vrij om zorg- en werktaken te kunnen combineren.	10%	12%	30 %	22%	14%	12%	50
Ik heb al artistieke en financiële kansen geweigerd vanwege zorgtaken.	18%	20%	36%	14%	4%	8%	50
Ik heb al artistieke en financiële kansen gemist vanwege zorgtaken.	26%	14%	30%	16%	6%	8%	50
Ik kan overdag geen opvang of vervanging vinden.	20%	10%	14%	4%	4%	48%	50
Ik wil overdag geen opvang of vervanging vinden.	22%	8%	8%	4%	4%	54%	50
Ik kan 's avonds en in het weekend geen opvang of vervanging vinden.	24%	8%	12%	2%	4%	50%	50
Ik wil 's avonds en in het weekend geen opvang of vervanging vinden.	22%	8%	8%	2%	4%	56%	50

Tabel 1. De praktische impact van zorgtaken (N=50)

Over het algemeen, weliswaar rekening houdende met de responsgraad van 50 deelnemers voor deze vraag, lijkt de praktische impact van zorgtaken mee te vallen: gemiddeld 33% duidt 'niet van toepassing' aan voor verschillende situaties en nog eens ruim 30% geeft aan (bijna) nooit of zelden een impact te merken van zorgtaken. Tegelijkertijd valt op dat minstens één op drie literaire makers soms artistieke en financiële kansen weigert of mist vanwege zorgtaken.

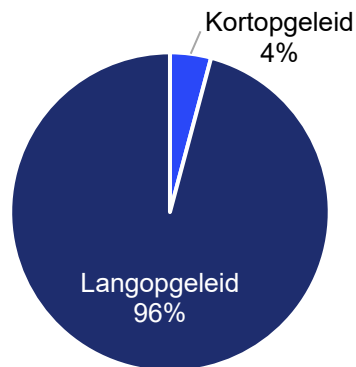
Tabel 2 toont dan weer de psychologische impact van zorgtaken. 32% van de deelnemers die aangaven andere zorgtaken op zich te nemen, ervaart (heel) vaak een psychologische impact van de combinatie met werken in de literaire sector. Nog eens 22% ervaart soms een psychologische impact. Verder valt op dat 28% van de deelnemers aan deze vraag (heel) vaak drempels of taboes ervaart om te vragen naar aanpassingen voor de opgenomen zorgtaken. Toch zien we ook dat deelnemers die aanpassingen op het werk vroegen (28%) ook effectief aanpassingen kregen (28%). Nog eens 28% van de deelnemers geeft aan bijna nooit of zelden aanpassingen gekregen te hebben op het werk.

	(bijna) nooit	zelden	soms	vaak	heel vaak	N.V.T.	totaal
Ik ervaar een psychologische impact van de combinatie zorgen en werken in de literaire sector (bv. schuldgevoelens, oplichterssyndroom, angst om anders bekeken te worden, ...).	14%	16%	22%	20%	12%	16%	50
Ik ervaar drempels/taboes om te vragen naar aanpassingen voor mijn zorgtaken (bv. aangepaste uren of faciliteiten).	24%	14%	10%	22%	6%	24%	50
Omwille van mijn zorgtaken heb ik aanpassingen op mijn werk gevraagd.	20%	8%	10%	6%	22%	34%	50
Omwille van mijn zorgtaken heb ik aanpassingen op mijn werk gekregen.	16%	12%	6%	10%	18%	38%	50

Tabel 2. De psychologische impact van zorgtaken (N=50)

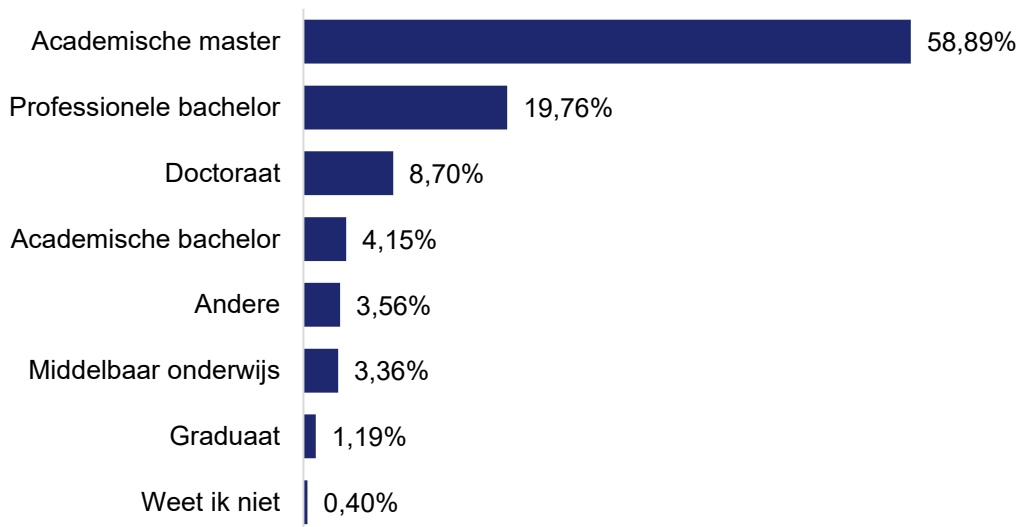
OPLEIDING

In de vragenlijst werd ook gepeild naar het opleidingsniveau van de deelnemers. Figuur 6 toont dat de ruime meerderheid van de deelnemers (96%) langopgeleid is. Aan deze deelnemers werd vervolgens gevraagd wat hun hoogst behaalde diploma is.

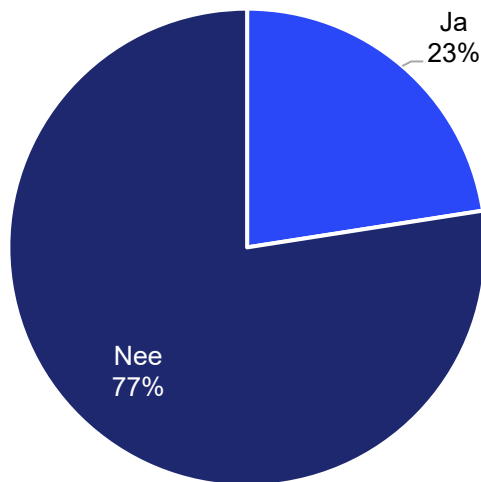
Figuur 6. Opleidingsniveau (N=530)

Bijna 60% van de hoogopgeleide deelnemers geeft aan een academische master als hoogst behaalde diploma te hebben. Daarbij gaat het zowel over een master aan een (kunst)hogeschool als aan een universiteit. Ongeveer 20% behaalde een professionele bachelor. Opvallend is dat bijna één op tien deelnemers een doctoraat heeft behaald.

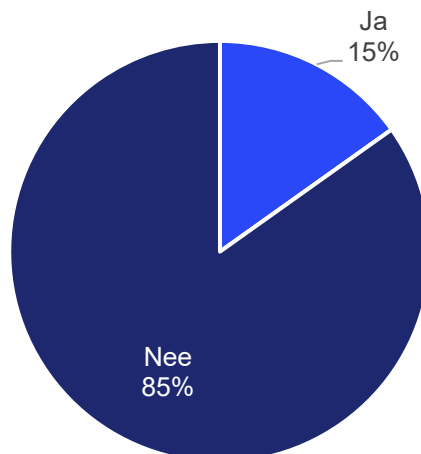
Figuur 7. Hoogst behaalde diploma (N=506)

In Vlaanderen en Brussel zijn er enkele onderwijsinstellingen die ook professionele schrijf-, vertaal- of illustratieopleidingen aanbieden. Eén op de vier deelnemers geeft aan zo'n opleiding gevolgd te hebben. Vooral de opleiding Beeldverhaal en illustratie aan LUCA School of Arts (14%), de masteropleiding Literair Vertalen aan de KU Leuven (9%) en de afstudeerrichting Schrijven binnen de opleiding Audiovisuele Kunsten aan het RITCS (9%) werden daarbij aangeduid. Verder was er ook een groot aantal open antwoorden op deze vraag. 63% van de deelnemers gaf in hun open antwoord een andere professionele schrijf-, vertaal- of illustratieopleiding aan. In een aantal gevallen gaat het daarbij om een opleiding aan een buitenlandse onderwijsinstelling, een opleiding in het deeltijds kunstonderwijs (zie verder) of een taal- en letterkunde opleiding, die binnen deze context niet werden gezien als professionele schrijf-, vertaal- of illustratieopleiding.

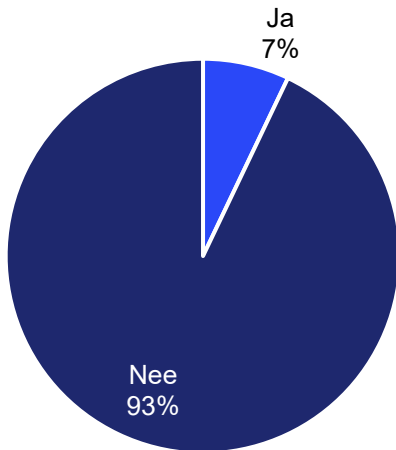

Figuur 8. Professionele schrijf-, vertaal- en/of illustratieopleiding (N=528)

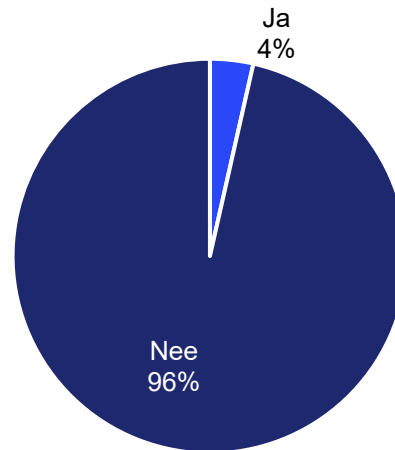
In een vervolgvraag werd wel gevraagd of de deelnemers reeds een schrijf-, vertaal- of illustratieopleiding volgden in het deeltijds kunstonderwijs. 15% van de deelnemers gaf aan zo'n opleiding gevolgd te hebben. Twee opleidingen in het bijzonder werden verder bevraagd. 7% van de deelnemers gaf aan een opleiding gevolgd te hebben aan de [SchrijversAcademie](#). De SchrijversAcademie is een driejarig traject voor schrijvers die aan een boek werken (een roman of verhalende feitenliteratuur) of aan een poëzieproject. De opleiding wordt aangeboden door Creatief Schrijven, de amateurkunstenkoepel met expertise rond het voeden en ontwikkelen van schrijftalent op eigen bodem. 4% van de deelnemers, voornamelijk vertalers, gaf aan een opleiding aan de [VertalersVakschool](#) gevolgd te hebben. De VertalersVakschool, gevestigd in Amsterdam en Antwerpen, biedt korte cursussen literair vertalen uit het Frans, Engels, Duits, Spaans en Italiaans aan.

Figuur 9. Schrijf-, vertaal- en/of illustratieopleiding in het deeltijds kunstonderwijs (N=508)

Figuur 10. Opleiding SchrijversAcademie (N=508)

Figuur 11. Opleiding VertalersVakschool (N=508)

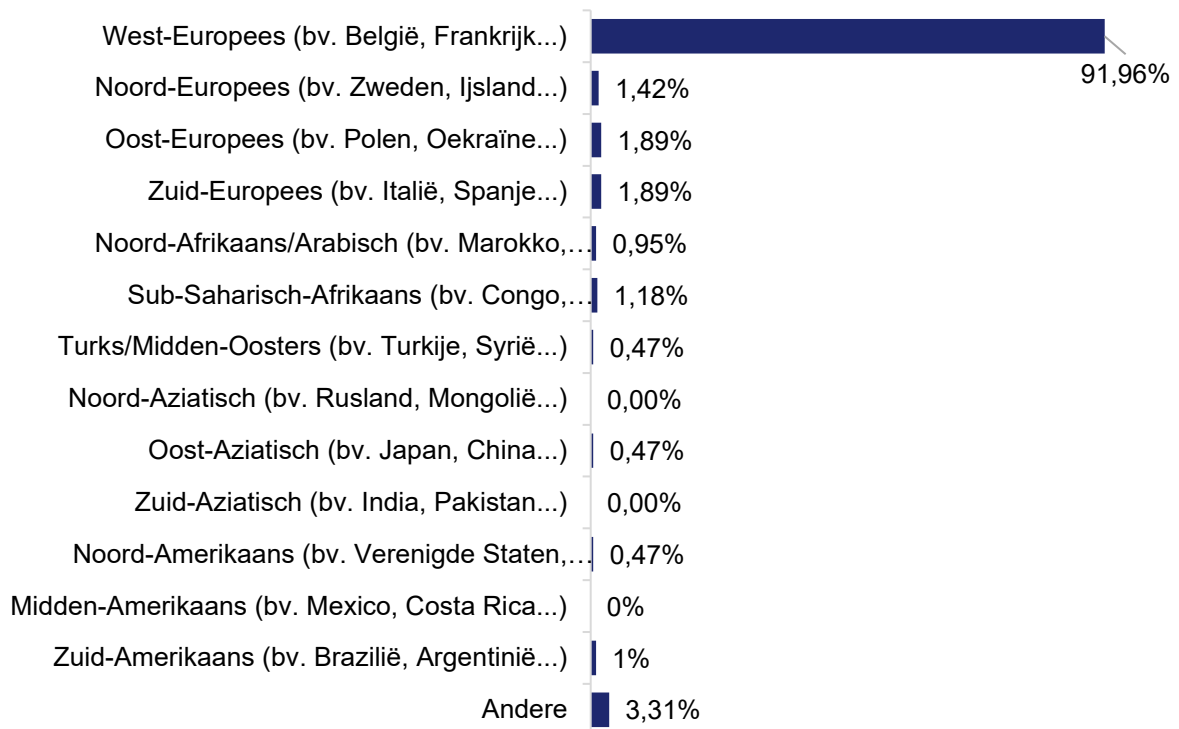
TAAL, NATIONALITEIT EN HERKOMST

Wat betreft taal, nationaliteit en herkomst vertoont de vragenlijst een vrij homogeen beeld. 91% van de deelnemers spreekt Nederlands als moedertaal. Ook het Frans, Engels en in mindere mate het Duits werden aangegeven als moedertaal. In de categorie 'andere' werden andere, voornamelijk Europese talen aangegeven, zoals Spaans, Noors, Zweeds, Tsjechisch, Portugees en Deens. De verklaring hiervoor kan ook te vinden zijn in het relatief hoge aandeel vertalers (61) dat de vragenlijst invulde. Een kanttekening hierbij is dat de vragenlijst enkel in het Nederlands werd aangeboden, wat de resultaten misschien licht kon beïnvloeden.

Figuur 12. Moedertaal (N=425)

Ook op het gebied van herkomsten geeft de vragenlijst een opvallend homogeen beeld weer. Zo identificeert ongeveer 92% van de respondenten zich als West-Europees.

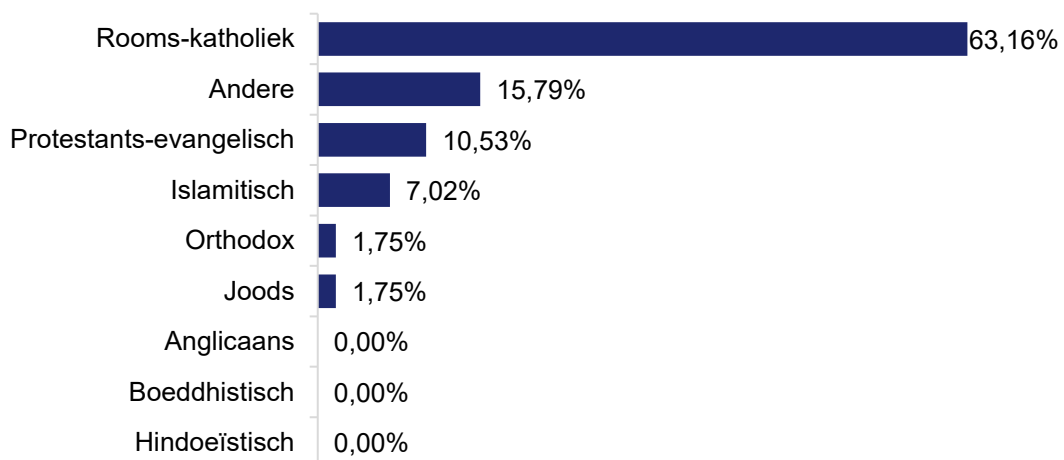

Figuur 13. Herkomst (N=423)

Ook wat betreft nationaliteit krijgen we een vrij homogeen beeld van de sector. 84% van de deelnemers heeft de Belgische nationaliteit en 9% heeft de Nederlandse nationaliteit. 6% van de deelnemers gaf aan ook een tweede nationaliteit te hebben, met Nederlands (16,67%) en Brits (16,67%) als meest aangegeven categorieën.

GELOOF EN PRAKTISERING

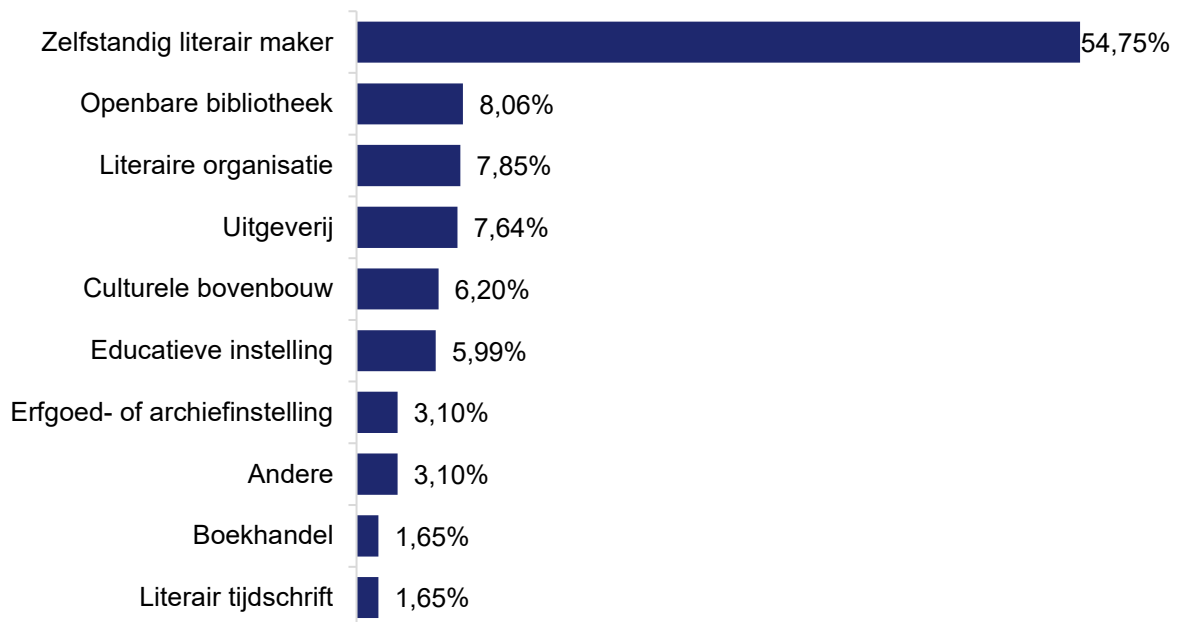
57 deelnemers, zo'n 13%, is gelovig. De ruime meerderheid daarvan is rooms-katholiek (63%), op ruime afstand gevolgd door protestants-evangelisch (11%), islamitisch (7%), orthodox (2%) en joods (2%). Eén op de drie deelnemers die gelovig zijn, gaf aan hun geloof actief te belijden.

Figuur 14. Geloofsovertuiging (N=57)

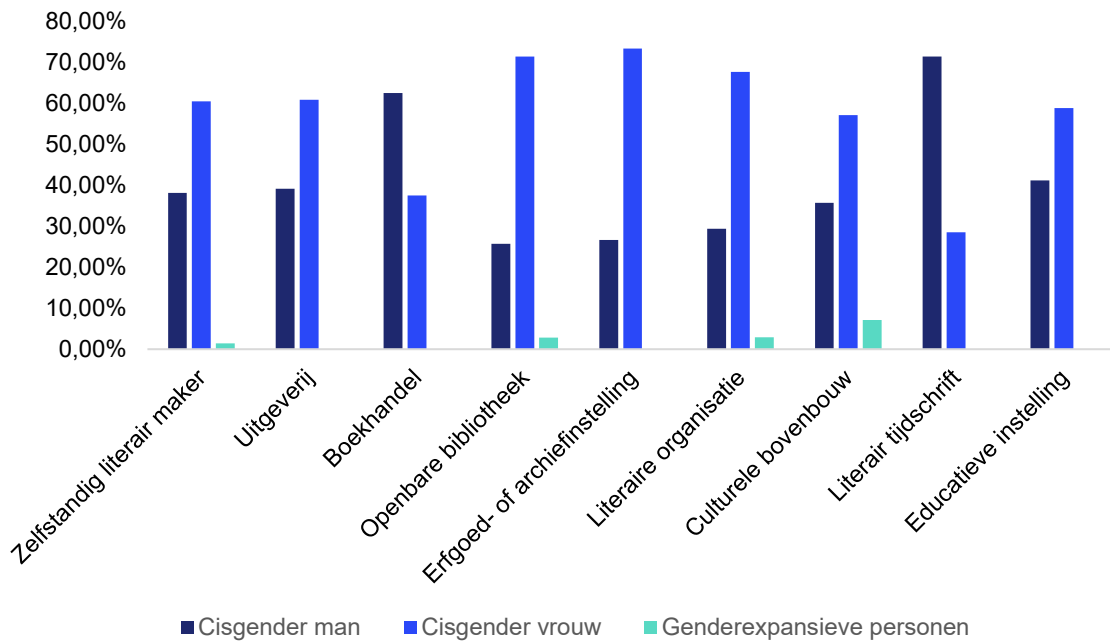
SOORT ORGANISATIE EN ROL

Een belangrijk resultaat om rekening mee te houden bij de interpretatie van dit rapport is de representatie binnen de verschillende schakels van de literaire waardeketen. Figuur 15 geeft weer welk aandeel van de deelnemers werkzaam is in een van de schakels. Om efficiëntieredenen kon slechts één soort organisatie aangegeven worden. Om die reden werd vervolgens gevraagd of de deelnemers werkzaam zijn bij meer dan één verschillende soorten organisaties. Uit eerder onderzoek weten we dat een groot deel van de professionelen in de literaire sector meerdere werkzaamheden moeten combineren om financieel rond te komen. Ook uit dit onderzoek blijkt dat één op drie professionelen in de literaire sector werkzaam is bij meer dan één verschillende soorten organisaties. Figuur 15 toont een heel sterke representatie van deelnemers die zelfstandig literair maker (55%) zijn. De andere, mindere helft van de deelnemers is verspreid over de andere schakels van de literaire waardeketen. Het is dus belangrijk om deze onder- of overrepresentatie van bepaalde schakels in de literaire waardeketen mee te nemen in de interpretatie van de resultaten en niet zomaar resultaten als voor de gehele literaire sector geldend te beschouwen.

Figuur 15. Tewerkstelling in de literaire sector (N=484)

Zoals hierboven reeds aangetoond, identificeert de meerderheid van de deelnemers (57%) zich als cisgender vrouw. Wanneer we de genderverdeling binnen de verschillende schakels van de literaire waardeketen beschouwen, zien we dat cisgender vrouwen in elke schakel, behalve de boekhandels en literaire tijdschriften, de meerderheid opmaken. Opgelet, voor sommige schakels zoals de boekhandels en literaire tijdschriften lag de responsgraad bijzonder laag, waardoor het resultaat zeker niet als significant gezien kan worden.

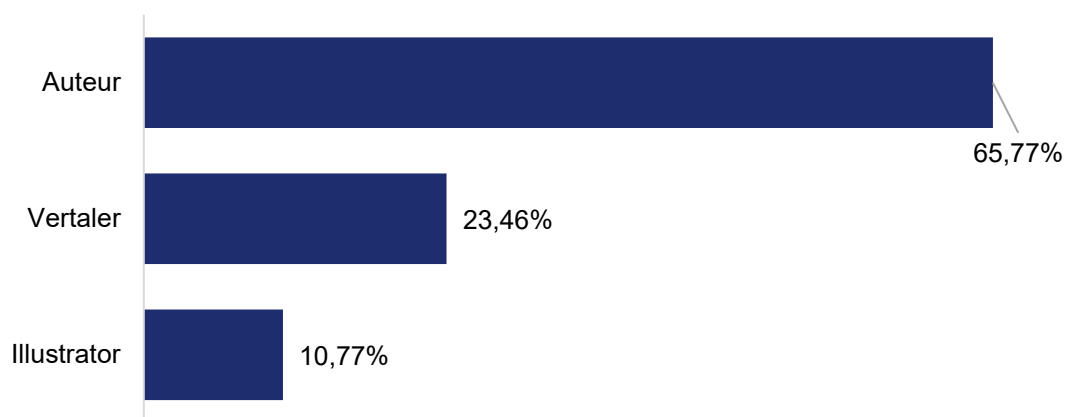

Figuur 16. Genderverdeling per subsector (N=382)

In de volgende delen van het onderzoeksrapport wordt de verdeling van (intersectionele) persoonskenmerken per literaire subsector verder bekeken.

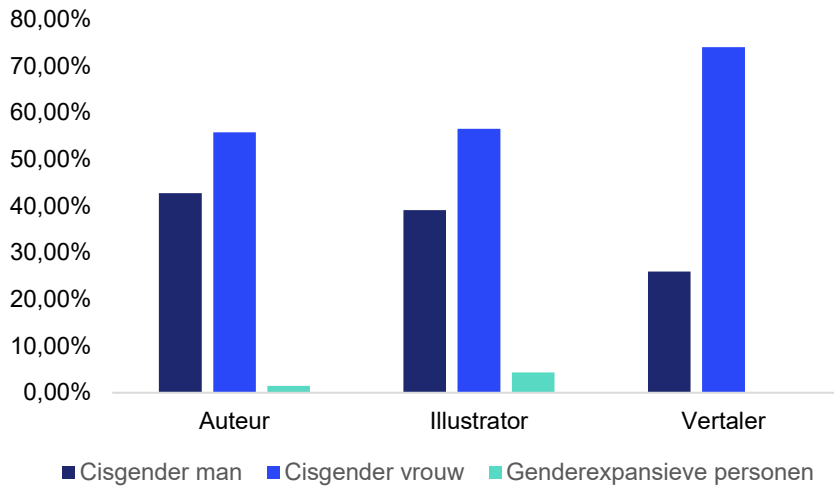
MAKERS

Aan de deelnemers die aangaven literair maker te zijn (260), werd gevraagd wat voor soort literair maker ze zijn. Ongeveer 66% gaf aan auteur te zijn. 23% gaf aan vertaler te zijn en ongeveer 11% gaf aan illustrator te zijn.

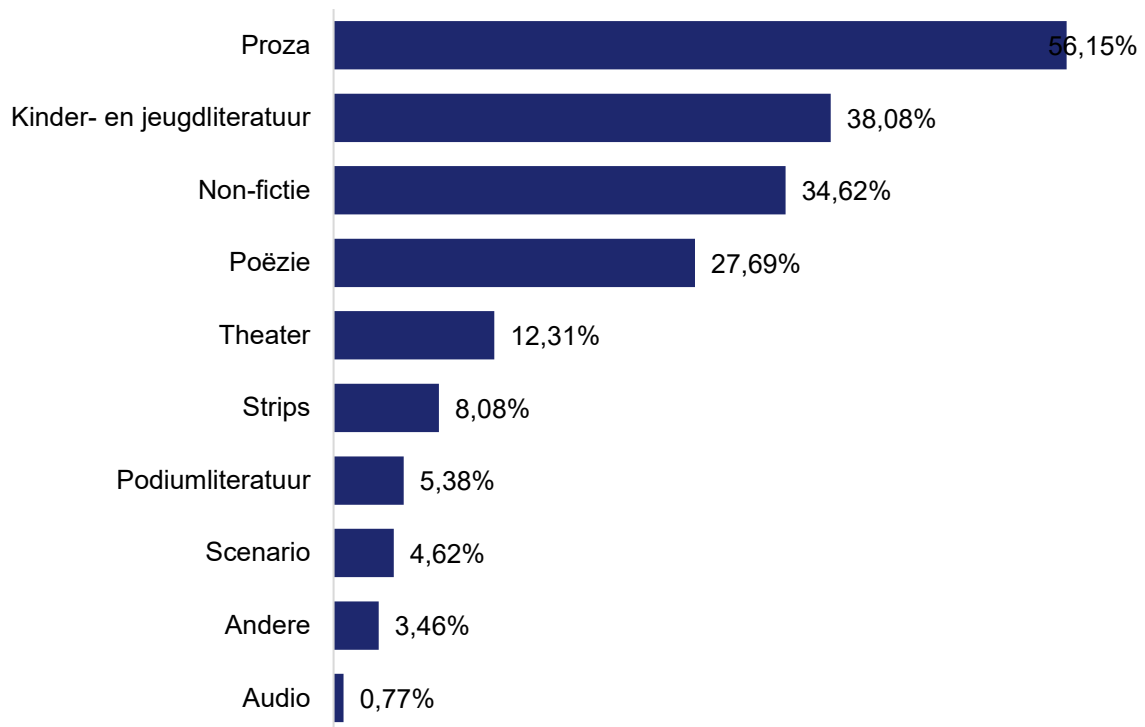
Figuur 17. Auteur, vertaler of illustrator (N=260)

Figuur 18 toont de genderidentiteit van auteurs, vertalers en illustratoren. Hoewel binnen elke makerscategorie vrouwen sterk vertegenwoordigd zijn, zijn er toch enkele significante verschillen op te merken. 43% van de mannen is auteur, wat significant hoger is dan het aandeel mannen dat vertaler is (26%). Voor de vrouwen geldt het omgekeerde: 74% van de vrouwen is vertaler, wat significant hoger is dan het aandeel vrouwen dat auteur is (56%).

Figuur 18. Genderidentiteit auteurs, vertalers en illustratoren (N=215)

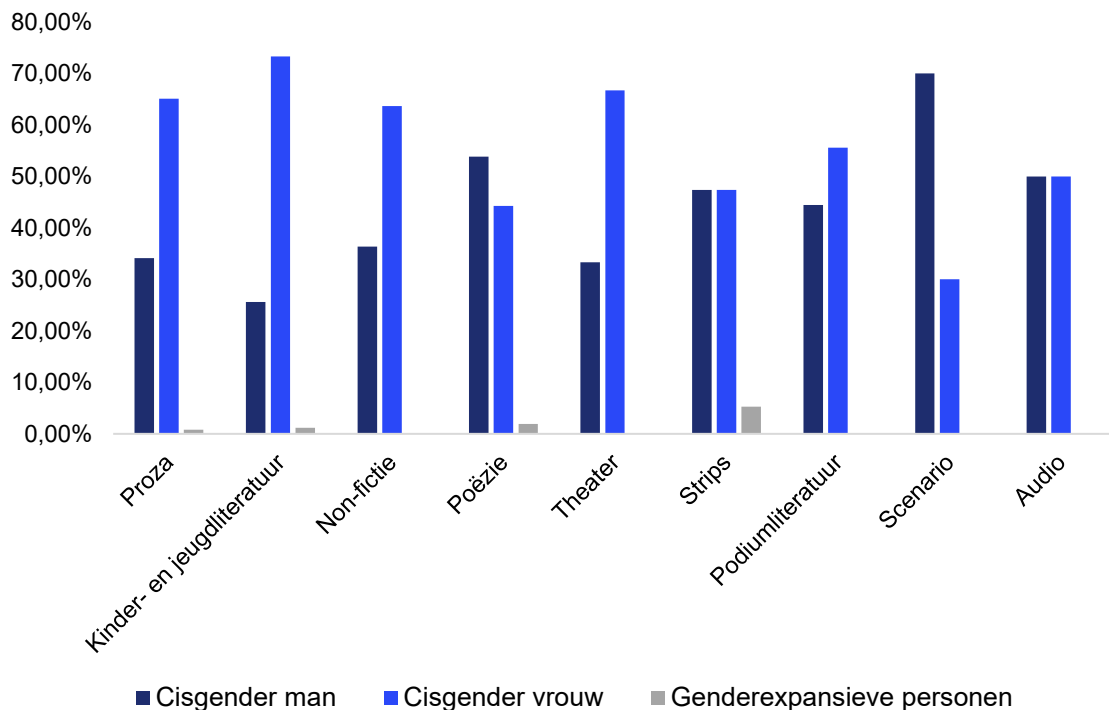
Ook genre of medium werd bevroegd. We gebruiken de term ‘medium’ om inclusief te zijn naar literaire makers van strips, podiumliteratuur of audioliteratuur, die niet meteen onder de term ‘genre’ vallen. Aangezien een maker zich niet per se beperkt tot het uitoefenen van één genre of medium, was er bij deze vraag de optie om maximaal drie opties aan te duiden. Figuur 19 toont dat de meerderheid van de deelnemers proza maakt (56,15%). Ook kinder- en jeugdliteratuur (38,08%), non-fictie (34,62%) en poëzie (27,69%) werd door een relatief groot aantal deelnemers aangeduid.

Figuur 19. Genre- of mediaverdeling (N=260)

Wanneer we de genderidentiteit binnen deze genre- of mediacategorieën bekijken (Figuur 20), valt op dat binnen elk genre of medium, behalve poëzie, strips, scenario en audio, het aandeel vrouwen groter is dan het aandeel mannen. Het aandeel mannen dat poëzie maakt, ligt significant hoger dan het aandeel mannen dat proza, kinder- en jeugdliteratuur of non-

fictie maakt. Voor de vrouwelijke deelnemers geldt, dat het aandeel dat poëzie maakt significant lager is dan het aandeel dat proza, kinder- en jeugdliteratuur of non-fictie maakt.

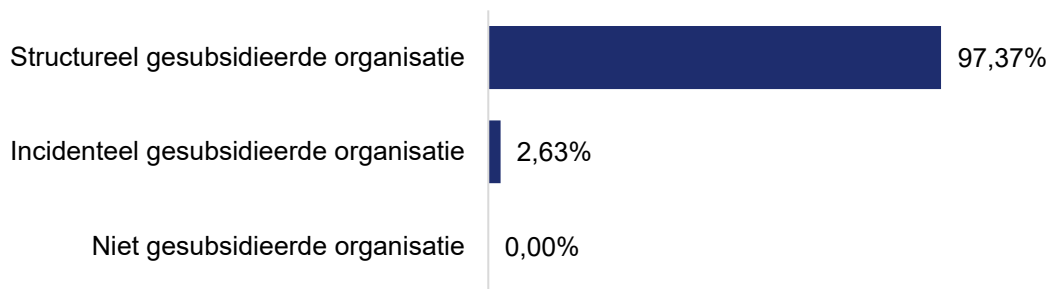
Figuur 20. Genre- of mediaverdeling volgens genderidentiteit (N=260)

LITERAIRE ORGANISATIE

Aan deelnemers die werkzaam zijn bij een literaire organisatie werd gevraagd in welke mate de organisatie gesubsidieerd is. Slechts 38 deelnemers zijn werkzaam bij een literaire organisatie, en dat aandeel kan niet gezien worden als representatief voor alle literaire organisaties in de boekensector. Het OLO (Overleg Literaire Organisatoren), de belangenorganisatie van literaire organisatoren, telt alleen al bijna 100 leden, hoewel ook boekhandels, bibliotheken en cultuurcentra hierin zijn inbegrepen.

Volgens de resultaten blijkt dat de vragenlijst voornamelijk werd bereikt door structureel gesubsidieerde organisaties. Slechts één deelnemer die werkzaam is bij een incidenteel gesubsidieerde organisatie (een organisatie die niet structureel gesubsidieerd is, maar wel projectsubsidies ontvangt), vulde de vragenlijst in. Literaire organisaties die (nog) geen structurele of projectsubsidies ontvingen zijn in dit onderzoek niet vertegenwoordigd. Uit de resultaten blijkt dat 30% van de deelnemers die werken bij een literaire organisatie zich identificeert als man, en 70% als vrouw.

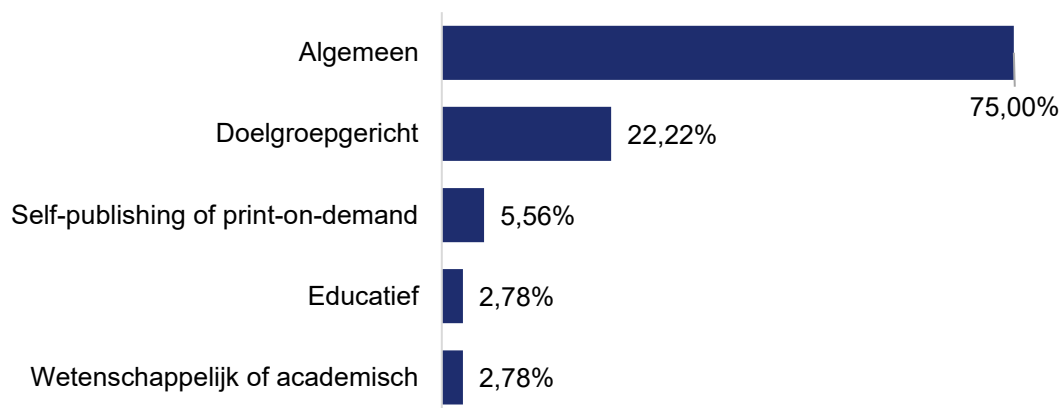
De relatief lage responsgraad binnen literaire organisaties maakt het natuurlijk moeilijk om verdere representatieve resultaten te delen. Een volgende meting zou dus meer moeten inzetten op het bereiken van meer dan alleen de structureel gesubsidieerde organisaties om zo een representatiever beeld te krijgen van wie werkzaam is in de boekensector.

Figuur 21. Soort literaire organisatie (N=38)

UITGEVERIJ

Aan deelnemers die werkzaam zijn bij een uitgeverij werd gevraagd bij wat voor soort uitgeverij ze werkzaam zijn. Drie vierde van deze deelnemers (75%) is werkzaam bij een algemene uitgeverij. Ongeveer 22% werkt bij een doelgroepgerichte uitgeverij. De andere deelnemers die werkzaam zijn bij een uitgeverij werken bij een self-publishing- of print-on-demand-bedrijf, bij een educatieve uitgeverij of bij een wetenschappelijke of academische uitgeverij.

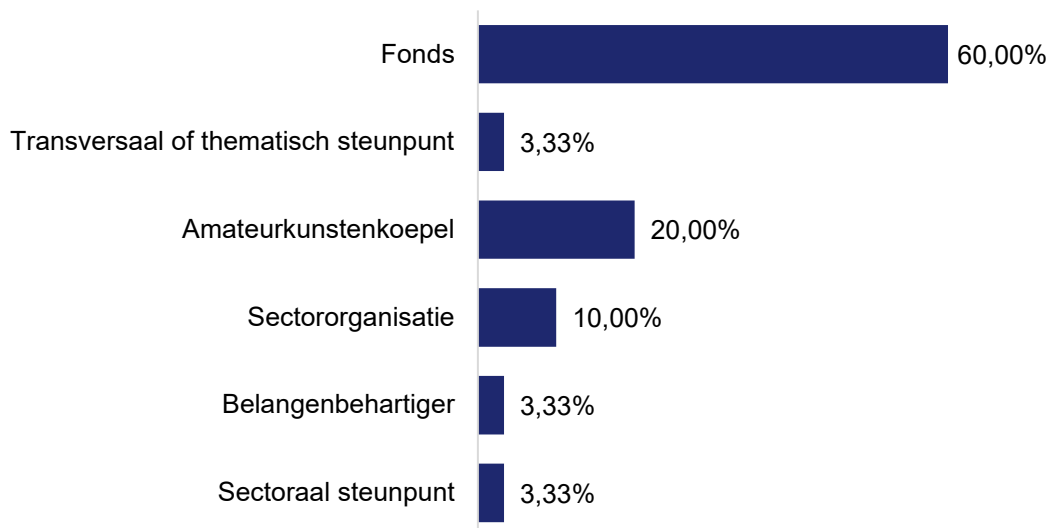

Figuur 22. Soort uitgeverij (N=36)

Opnieuw geldt hier dat de relatief lage responsgraad binnen uitgeverij het moeilijk maakt om verdere representatieve resultaten te delen. Een volgende meting zou dus meer moeten inzetten op een breder bereik binnen deze doelgroep om zo een representatiever beeld te krijgen van wie werkzaam is in de boekensector.

CULTURELE BOVENBOUW

Aan deelnemers die werkzaam zijn in de culturele bovenbouw, werd gevraagd bij welk soort organisatie in de culturele bovenbouw ze werken. Daarbij werd de [poster 'Wie is wie in de culturele bovenbouw?'](#) van OP/TIL gebruikt als referentie en als hulpmiddel voor de deelnemers. Slechts 30 deelnemers gaven aan te werken in de culturele bovenbouw. Opnieuw is dus enige voorzichtigheid bij de interpretatie van de resultaten niet misplaatst. Figuur 23 toont dat vooral deelnemers werkzaam bij Literatuur Vlaanderen (60%) de vragenlijst invulden. 20% van de deelnemers is werkzaam bij een amateurkunstenkoepel. Met enige voorzichtigheid zouden we kunnen stellen dat deze deelnemers werkzaam zijn bij Creatief Schrijven, de enige amateurkunstenkoepel in Vlaanderen en Brussel die specifiek gericht is op literaire amateurkunstenaars. Deelnemers die werkzaam zijn bij een sectororganisatie (10%) kunnen bijvoorbeeld werken bij Iedereen Leest, de VVBAD of PEN Vlaanderen, hoewel het ook zou kunnen dat Iedereen Leest en PEN Vlaanderen werden gerekend tot literaire organisaties in plaats van culturele bovenbouworganisaties.

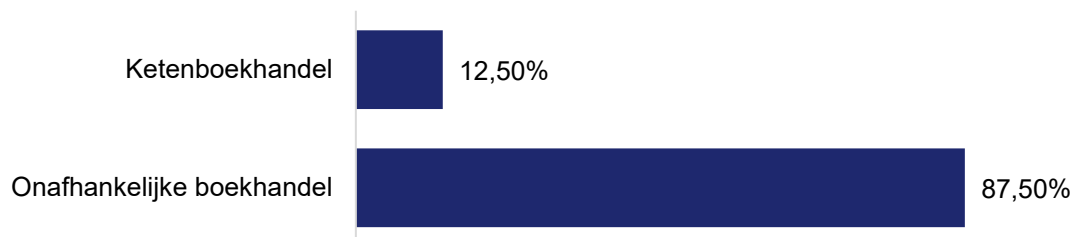

Figuur 23. Soort culturele bovenbouworganisatie (N=30)

Opnieuw geldt hier dat de relatief lage responsgraad binnen de culturele bovenbouw het moeilijk maakt om verdere representatieve resultaten te delen. Een volgende meting zou dus meer moeten inzetten op een breder bereik binnen deze doelgroep om zo een representatiever beeld te krijgen van wie werkzaam is in de boekensector.

BOEKHANDEL

Wat betreft de boekhandels lag de responsgraad heel laag. In totaal werden 8 deelnemers werkzaam bij een boekhandel bereikt, waarvan 87,50% werkzaam is bij een onafhankelijke boekhandel en de overige 12,50% werkzaam is bij een ketenboekhandel. Opnieuw geldt dat een volgende meting meer zou moeten inzetten op het bereiken van meer boekhandels.

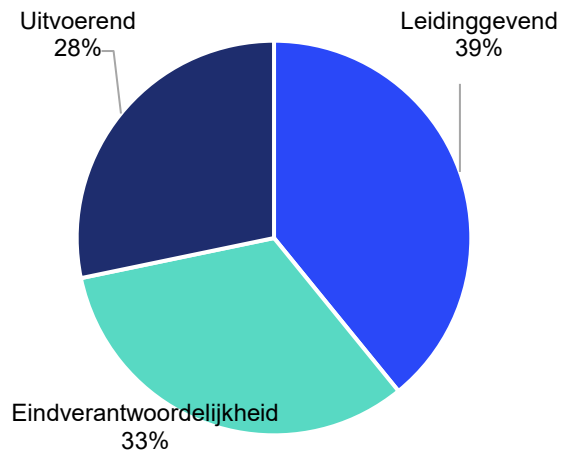
Figuur 24. Soort boekhandel (N=8)

Opnieuw geldt hier dat de zeer lage responsgraad binnen de boekhandels het moeilijk maakt om verdere representatieve resultaten te delen. Een volgende meting zou dus meer moeten inzetten op een breder bereik binnen deze doelgroep om zo een representatiever beeld te krijgen van wie werkzaam is in de boekensector.

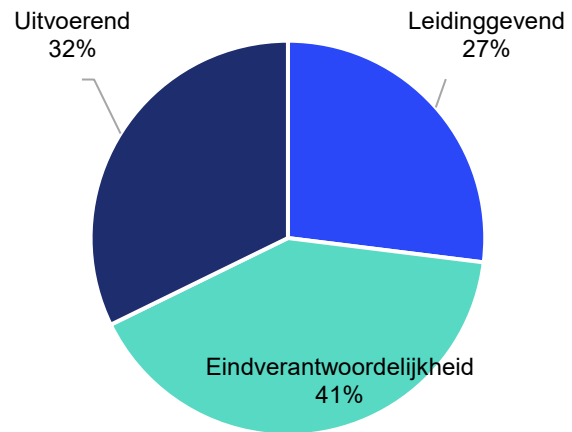
ROL BINNEN DE ORGANISATIE

Een belangrijke vraag om machtsconcentratie in de boekensector te bepalen, was die naar de rol van deelnemers in de sector. Gezien de brede waaier aan functies binnen de sector, werd gekozen om alleen te focussen op de mate van verantwoordelijkheid die de deelnemers opnemen binnen hun functie. Literaire makers werden bij deze vraag uitgesloten, aangezien het grootste deel van hun creatieve praktijk individueel is en zij niet dagelijks in contact komen met collega's. 28% van de deelnemers, literaire makers uitgesloten dus, neemt een leidinggevende functie in. 44% van de deelnemers heeft een functie met eindverantwoordelijkheid en 28% heeft een louter uitvoerende functie. Figuur 25

en Figuur 26 **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** tonen de rolverdeling voor respectievelijk mannen en vrouwen. Uit de resultaten blijkt dat het aandeel mannen in een leidinggevende rol significant hoger ligt dan het aandeel vrouwen in een leidinggevende rol. De resultaten tonen dus een genderonevenwicht in leiderschapsfuncties in de boekensector.

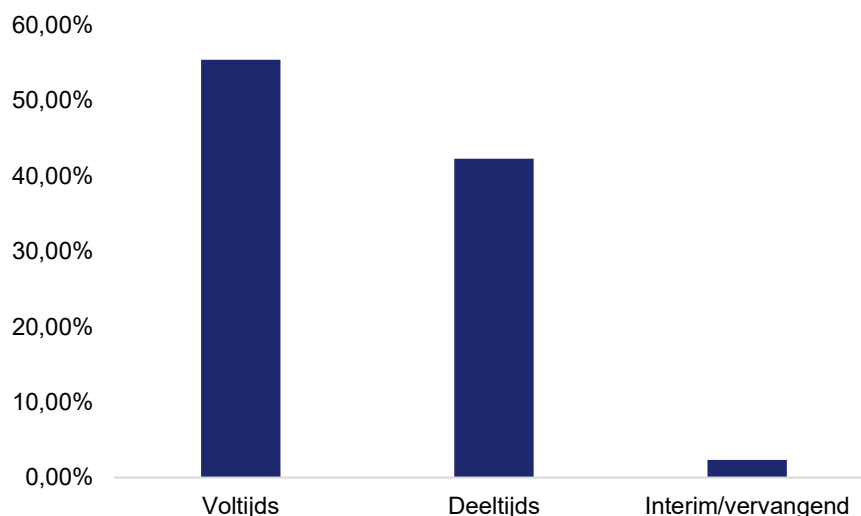
Figuur 25. Rolverdeling mannen (N=92)

Figuur 26. Rolverdeling vrouwen (N=152)

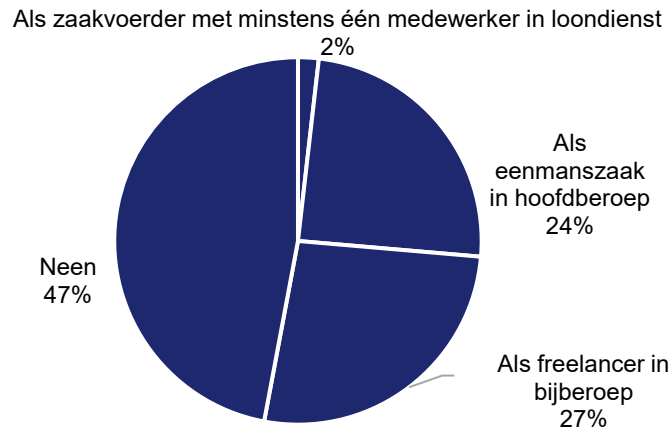
JOBZEKERHEID

Ook jobzekerheid werd onderzocht met een combinatie van vragen, te beginnen met of iemand in loondienst is. Bijna de helft van de deelnemers, 47%, heeft effectief een looncontract (N=443), waarvan 55% een voltijds looncontract, 42% een deeltijds looncontract en 2% een vervangend/interim looncontract heeft (Figuur 27). Het is niet verwonderlijk dat bijna de helft van de deelnemers een deeltijds looncontract heeft. Hierboven zagen we namelijk al dat één op de drie deelnemers werkzaam is bij meer dan één verschillende soorten organisaties en dus mogelijks meerdere deeltijdse looncontracten combineert of zelfstandige in bijberoep is. 85% van de deelnemers die in loondienst werken, heeft een looncontract voor onbepaalde duur.

Figuur 27. Type contract (N=213)

Opvallend aan deze resultaten is dus dat bijna de helft van de deelnemers in loondienst werkt, en nog eens de helft van de deelnemers zelfstandige is. Aan de deelnemers die aangaven geen looncontract te hebben, werd gevraagd of ze al dan niet zelfstandige zijn. Figuur 28 toont dat het aandeel zelfstandigen in de boekensector ongeveer gelijk verdeeld is in een groep zelfstandigen in hoofdberoep (met een eenmanszaak) en een groep zelfstandigen in bijberoep.

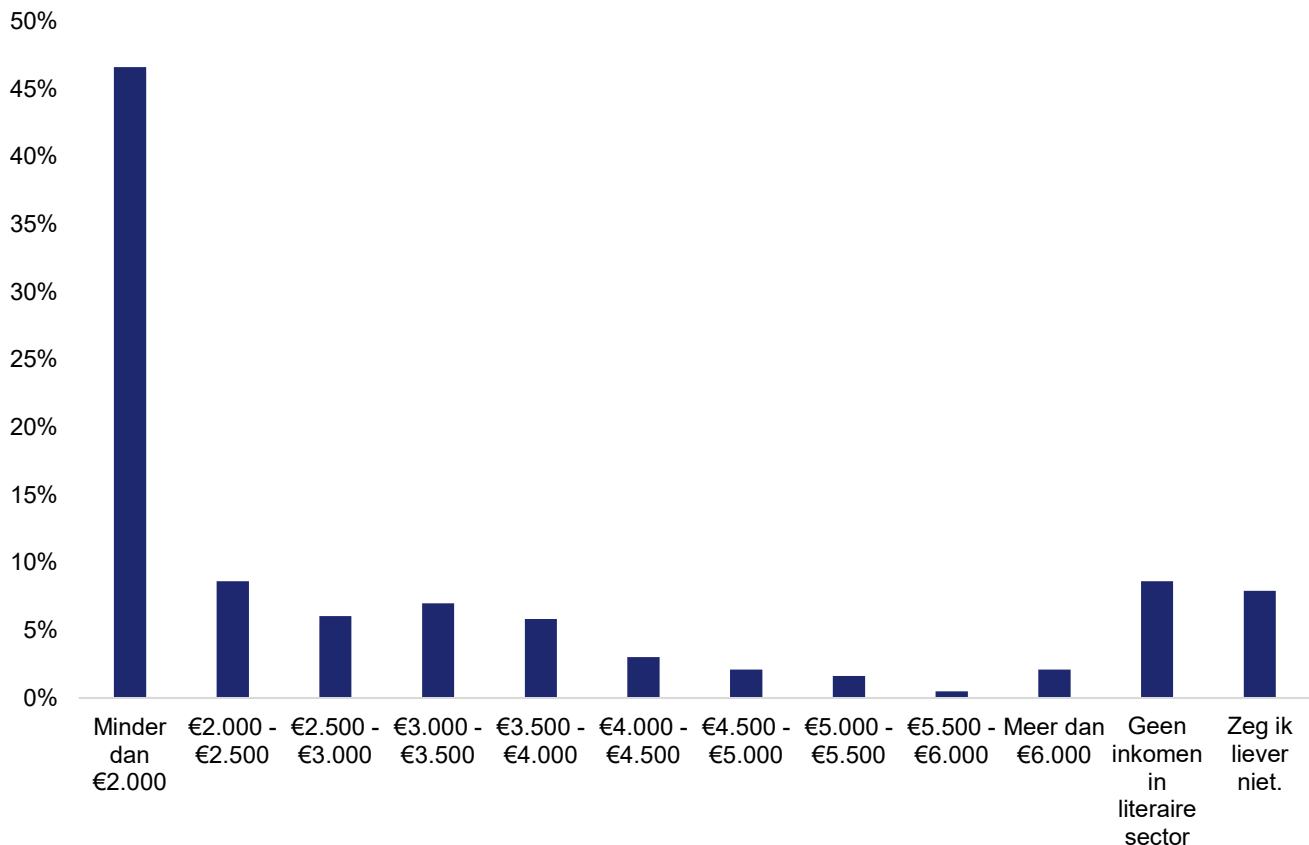

Figuur 28. Zelfstandigenstatuut (N=440)

INKOMENS

Om tewerkstelling in de sector beter in kaart te brengen, werd ook gepeild naar brutolonen binnen en buiten de boekensector. Er werd bewust gekozen om te peilen naar brutolonen, en niet naar nettolonen, aangezien nettolonen te veel afhankelijk zijn van persoonlijke belastingomstandigheden om een betrouwbare basis te vormen voor brede vergelijkingen. De bevroegde looncategorieën zijn gebaseerd op [de gemiddelde bruto maandlonen volgens StatBel \(2024\)](#). Om te beginnen toont Figuur 29 de gemiddelde bruto maandlonen uit werk in de literaire sector. De kolomgrafiek toont een rechts-scheve verdeling, waarbij het grootste deel van de deelnemers een gemiddeld bruto inkomen heeft lager dan €2.000 en enkele deelnemers een gemiddeld bruto inkomen heeft dat hoger is dan €2.000.

197 deelnemers gaven aan een gemiddeld bruto inkomen te hebben dat lager is dan €2.000. Dat is bijna de helft van het totaal aantal deelnemers voor deze vraag. 86% daarvan (170 deelnemers) is zelfstandig literair maker. Ook binnen de daarop volgende inkomenscategorie, €2.000-€2.500, is het aandeel literaire makers het grootst, namelijk 63%.

Figuur 29. Inkomen uit werk binnen de literaire sector (N=429)

Tabel 3 toont de brutolonen binnen en buiten de gender, uitgesplitst volgens gender. De percentages tussen haakjes representeren het aandeel deelnemers per genrecategorie ten opzichte van het totaal aantal deelnemers voor die genrecategorie. Door de resultaten op deze manier weer te geven, kan het genderevenwicht met betrekking tot de brutolonen binnen en buiten de sector bekeken worden. Zo valt bijvoorbeeld af te lezen dat 72 mannelijke deelnemers een bruto inkomen binnen de sector hebben dat lager is dan €2.000. Dat komt overeen met 50% van het totaal aantal mannelijke deelnemers. Bij de vrouwelijke deelnemers is dat 47%. Vreemd genoeg valt ook af te lezen dat in de hogere inkomenscategorieën – bijvoorbeeld vanaf €4.500 – vrouwelijke deelnemers goed vertegenwoordigd zijn, wat niet meteen lijkt te stroken met het hierboven geschetste genderonevenwicht in leidinggevende functies. Verder zien we dat 29% van de mannelijke deelnemers geen inkomen heeft uit werk buiten de literaire sector, terwijl dat bij vrouwen 43% is. Dat zou er dus op kunnen wijzen dat mannen vaker op zoek gaan naar aanvullende inkomsten uit niet-literair werk en dat vrouwen zich meer toespitsen op werk in de boekensector.

		Bruto binnen de sector (N=429)	Bruto buiten de sector (N=425)
Minder dan €2.000	M	72 (50%)	32 (22%)
	V	111 (47%)	64 (27%)
€2.000 - €2.500	M	11 (8%)	7 (5%)
	V	21 (9%)	20 (8%)
€2.500 - €3.000	M	6 (4%)	12 (8%)
	V	18 (8%)	10 (4%)
€3.000 - €3.500	M	9 (6%)	11 (8%)
	V	19 (8%)	9 (4%)
€3.500 - €4.000	M	9 (6%)	5 (4%)
	V	13 (5%)	7 (3%)
€4.000 - €4.500	M	3 (2%)	1 (1%)
	V	10 (4%)	5 (2%)
€4.500 - €5.000	M	3 (2%)	5 (4%)
	V	5 (2%)	5 (2%)
€5.000 - €5.500	M	3 (2%)	3 (2%)
	V	4 (2%)	0 (0%)
€5.500 - €6.000	M	1 (1%)	7 (5%)
	V	0 (0%)	0 (0%)
Meer dan €6.000	M	2 (1%)	8 (6%)
	V	7 (3%)	1 (0,5%)
Ik heb geen inkomen uit werk in de literaire sector	M	15 (10%)	/ /
	V	17 (7%)	/ /
Ik heb geen inkomen uit werk buiten de literaire sector	M	/ /	42 (29%)
	V	/ /	104 (43%)
Zeg ik liever niet.	M	11 (8%)	12 (8%)
	V	13 (5%)	13 (5%)

Tabel 3. Brutolonen binnen en buiten de sector

HANDICAPS EN GEZONDHEIDSAANDOENINGEN

Een belangrijke factor in het leven van deelnemers is die van fysieke en mentale handicaps en gezondheidsaandoeningen, zoals (maar niet beperkt tot) chronische pijn, autismspectrumstoornis (ASS), hersenverlamming, rolstoelgebruik of posttraumatische stressstoornissen (PTSS). Naar de aard van diagnoses werd bewust niet gepolst; wel naar de mate waarin hun werkomgeving op de hoogte is en de impact van hun diagnose die zij ervaren op hun professionele leven.

63 deelnemers gaven aan een (of meerdere) fysieke beperking(en) of langdurige gezondheidsaandoening(en) te hebben. Bij ongeveer 16% van die deelnemers gaat het over een zichtbare fysieke beperking of aandoening en bijna 37% heeft hun werkomgeving hierover ingelicht. Tabel 4 geeft weer in welke mate hun werkomgeving op de hoogte is en in welke mate zij een impact van hun diagnose ervaren op hun werkomgeving.

Opvallend is dat meer dan de helft van de deelnemers (ongeveer 62%) het voorbije jaar minder heeft kunnen werken dan ze zouden willen omwille van hun beperking of aandoening. 56% heeft aanpassingen nodig wat betreft aanwezigheid op het werk. Wat betreft toegankelijkheid en werkomstandigheden geeft het merendeel van de deelnemers (ongeveer 60%) aan (eerder) geen aanpassingen nodig te hebben. Ook wat betreft

specifieke taken geeft ongeveer 50% aan (eerder) geen aanpassingen nodig te hebben. Daaruit volgt vermoedelijk ook dat 43% van de deelnemers geen aanpassingen heeft gevraagd op het werk of dat 22% 'niet van toepassing' aanduidde op deze vraag.

	Helemaal niet akkoord	niet akkoord	neutraal	akkoord	Helemaal akkoord	N.V.T.	totaal
Mijn beperking/aandoening is veroorzaakt door mijn werkzaamheden in de literaire sector.	71%	8%	10%	3%	3%	5%	63
Door mijn beperking/aandoening kon ik in het voorbije jaar minder werken dan ik zou willen.	24%	8%	3%	29%	33%	3%	63
Door mijn beperking/aandoening heb ik aanpassingen nodig wat betreft aanwezigheid op het werk (bv. vervoer, uren, aantal kantoordagen, ...)	24%	10%	8%	22%	24%	13%	63
Door mijn beperking/aandoening heb ik aanpassingen nodig wat betreft toegankelijkheid en werkomstandigheden (bv. lift, aangepast materiaal, ...)	44%	16%	13%	11%	5%	11%	63
Op mijn werk heb ik aanpassingen nodig wat betreft specifieke taken.	33%	19%	14%	13%	5%	16%	63
Op mijn werk heb ik aanpassingen gevraagd.	32%	11%	14%	10%	11%	22%	63
Op mijn werk heb ik aanpassingen gekregen.	27%	10%	13%	11%	13%	27%	63

Tabel 4. Fysieke beperking en gezondheidsaandoening (N=63)

70 deelnemers gaven aan een (of meerdere) neurodiverse diagnose(s) en/of (langdurige) mentale aandoeningen te hebben. Bij slechts 7% van die deelnemers gaat het over een zichtbare mentale beperking of aandoening en bijna 37% heeft hun werkomgeving ingelicht. Tabel 5 geeft weer in welke mate hun werkomgeving op de hoogte is en in welke mate zij een impact van hun diagnose ervaren op hun werkomgeving.

De tabel toont ten eerste aan dat bij ongeveer 73% van de deelnemers hun beperking of aandoening (eerder) niet is veroorzaakt door hun werkzaamheden in de literaire sector. Voor ongeveer 15% is dat (eerder) wel het geval. De impact van hun diagnose op hun werkomgeving is echter wel groter. Ongeveer 64% van de deelnemers heeft het voorbije jaar minder kunnen werken dan ze zouden willen door hun beperking of aandoening. Ongeveer 54% geeft aan dat ze (eerder) wel aanpassingen nodig hebben wat betreft aanwezigheid op het werk. De antwoorden zijn meer verdeeld wanneer het gaat over aanpassingen wat betreft toegankelijkheid en werkomstandigheden enerzijds en specifieke taken anderzijds. Bijna 46% geeft aan (eerder) wel aanpassingen nodig te hebben wat betreft toegankelijkheid en werkomstandigheden. Voor 23% is dat helemaal niet het geval. Een vijfde van de deelnemers (24,29%) geeft aan eerder wel aanpassingen nodig te hebben wat betreft specifieke taken op de werkvloer. Voor nog eens een vijfde (27,14%) is dat helemaal niet het geval. Hoewel de impact van hun diagnose relatief groot is, valt toch op dat 44% van de deelnemers geen aanpassingen heeft gevraagd op hun werk.

	Hele- maal niet akkoord	niet akkoord	neutraal	akkoord	Hele- maal akkoord	N.V.T.	totaal
Mijn beperking/aandoening is veroorzaakt door mijn werkzaamheden in de literaire sector.	61%	11%	7%	11%	4%	4%	70
Door mijn beperking/aandoening kon ik in het voorbije jaar minder werken dan ik zou willen.	17%	9%	9%	29%	36%	1%	70
Door mijn beperking/aandoening heb ik aanpassingen nodig wat betreft aanwezigheid op het werk (bv. vervoer, uren, aantal kantoordagen, ...)	19%	9%	11%	37%	17%	7%	70
Door mijn beperking/aandoening heb ik aanpassingen nodig wat betreft toegankelijkheid en werkomstandigheden (bv. prikkelarme ruimte, buddiesysteem, ...)	23%	12%	14%	26%	20%	6%	70
Op mijn werk heb ik aanpassingen nodig wat betreft specifieke taken.	27%	17%	11%	24%	6%	14%	70
Op mijn werk heb ik aanpassingen gevraagd.	44%	14%	6%	7%	11%	17%	70
Op mijn werk heb ik aanpassingen gekregen.	29%	7%	19%	6%	11%	29%	70

Tabel 5. Mentale beperking en gezondheidsaandoening (N=70)

ERVARINGEN MET BENADELING, UITSLUITING EN DISCRIMINATIE

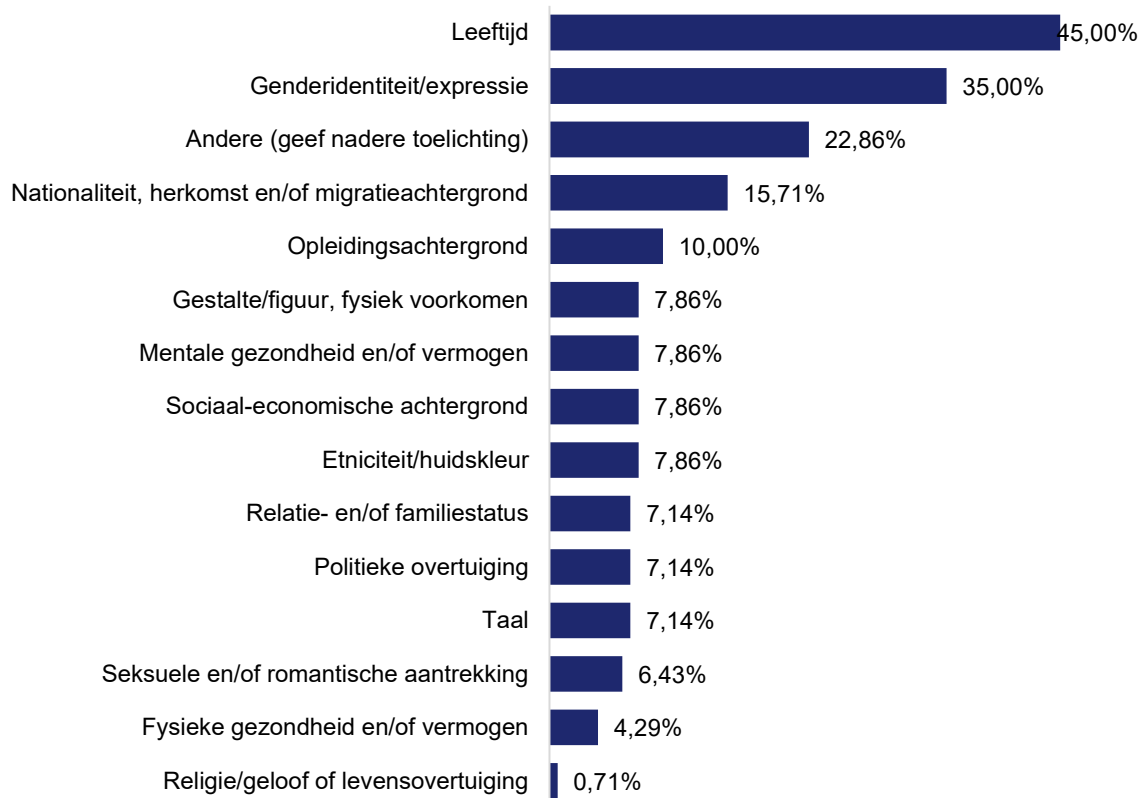
Een eenvoudige ja-nee-vraag polste of respondenten ooit te maken hebben gehad met benadeling, uitsluiting en/of discriminatie op basis van persoonskenmerken zoals genderidentiteit, huidskleur, opleidingsachtergrond en fysiek vermogen: 36% (148 deelnemers) antwoordde van wel, 64% van niet.

Er blijken geen significante overeenkomsten te zijn tussen diverse persoonskenmerken en gerapporteerde ervaringen met discriminatie, benadeling of uitsluiting. Wel kunnen enkele opvallende overeenkomsten uitgelicht worden met het oog op een volgende meting. Zo blijkt dat 28% van de mannelijke deelnemers ooit te maken kreeg met discriminatie, terwijl dat voor de vrouwelijke deelnemers 38% is. 67% van de makers actief binnen het genre podiumliteratuur kreeg al eens te maken met discriminatie, wat vermoedelijk te verbinden is

Aan deelnemers die 'ja' antwoordden, werd vervolgens gevraagd op basis van welke eigenschappen ze zich benadeeld, uitgesloten en/of gediscrimineerd voelden op hun werk. Een grote methodologische tekortkoming van dit onderzoek is echter dat hier – in tegenstelling tot het onderzoek van VI.BE – geen gebruik werd gemaakt van een vijfpuntschaal per vorm van uitsluiting. Hierdoor werd in onze vraagstelling benadeling, uitsluiting en discriminatie beperkt tot een eenmalig feit, terwijl dat vaak net niet zo is. In vele gevallen gaat het namelijk om zichtbare of onzichtbare vormen van structurele discriminatie. Die structurele, herhaaldelijke vormen van benadeling, uitsluiting en discriminatie ontkennen we in geen geval, maar kunnen door deze methodologische beperking minder in kaart gebracht worden. Hoe dan ook moet dit in een volgende meting zeker meegenomen worden.

Wat we met deze meting dus wel in kaart kunnen brengen, is welke vormen van uitsluiting al eens ervaren werden door de deelnemers. Opvallend is meteen dat, van de 140 deelnemers die 'ja' antwoordden, 45% al eens te maken kreeg met leeftijdsdiscriminatie (ook wel bekend als *ageism*). Ook discriminatie op basis van genderidentiteit- of expressie blijkt door een relatief groot aantal deelnemers (35%) ervaren te zijn. Verder scoorden ook de categorieën 'nationaliteit, herkomst en/of migratieachtergrond' (15,71%) en 'opleidingsachtergrond' (10%) relatief hoger dan de andere categorieën, die tussen 6,43% en 7,86% variëren. Onder de

categorie 'andere' gaven een aantal deelnemers (7 van de 32) aan dat ze zich in het verleden wel eens benadeeld of gediscrimineerd voelden op basis van het genre dat ze beoefenen. Helemaal onderaan de figuur zien we dat weinig deelnemers aangaven in het verleden al eens benadeeld geweest te zijn op basis van hun fysieke gezondheid en/of vermogen of hun religie/geloof en levensovertuiging. [opgelet met relatief homogene groep respondenten]

Figuur 30. Ervaringen met benadeling, uitsluiting en discriminatie (N=140)

DE WAAR EN WANNEER VAN UITSLUITING

Een groot aandeel van de deelnemers die aangaf al eens benadeeld, uitgesloten of gediscrimineerd te zijn in de literaire sector vulde twee optionele open vragen in over specifieke momenten en omgevingen waar zij die benadeling ervoeren. Deze antwoorden werden manueel gecodeerd volgens bepaalde tags.

91 deelnemers antwoordden op de vraag wanneer men uitsluiting ervoer. Een goede 60 ervan werden manueel ingedeeld volgens 11 specifieke tags:

Wanneer	Aantal (%)
als senior	4 (4%)
tijdens evenementen of opdrachten	14 (15%)
in contact met media	11 (12%)
in gesprek met auteur	3 (3%)
in gesprek met uitgever	9 (10%)
tijdens een jurygesprek	4 (4%)
op de werkvloer	13 (14%)
tijdens een sollicitatie	1 (1%)
tijdens een stage	2 (2%)
tijdens het aanvragen van een beurs	6 (7%)
tagloos	31 (34%)

Tabel 6. Het 'wanneer' van uitsluiting (N=91)

Voor 15% van de respondenten geldt, dat ze wel al eens uitsluiting ervoeren tijdens evenementen of opdrachten. Het gaat dan bijvoorbeeld over literaire festivals, lezingen of poetry slams. Daarnaast blijkt uitsluiting op de werkvloer ook nog regelmatig aanwezig en op verschillende manieren: tussen collega's, tijdens vergaderingen met externen, in gesprek met bestuursleden of directie. Ook in contact met de media (journalisten, radio, tv, krant) blijken veel deelnemers al eens uitsluiting ervaren te hebben.

Op de vraag waar zulke ervaringen met benadeling, uitsluiting en discriminatie plaatsvonden, antwoordden 67 deelnemers. Een deel van de tags komt overeen met de tags hierboven. Zo blijkt één op vier deelnemers al eens uitsluiting ervaren te hebben op verplaatsing en nog eens een vierde op de werkvloer. 10% kreeg te maken met uitsluiting in contact met de pers. Opvallend was het aantal antwoorden dat specifiek aangaf online in contact gekomen te zijn met uitsluiting (10%).

Waar	Aantal (%)
beursaanvragen	4 (6%)
bij literaire organisaties	2 (3%)
bij een fonds	2 (3%)
op literaire festivals	4 (6%)
in de media/pers	7 (10%)
op netwerkmomenten	2 (3%)
online	8 (12%)
bij een uitgeverij	8 (12%)
op een universiteit/conservatorium	3 (4%)
op verplaatsing	17 (25%)
op de werkvloer	16 (24%)
tagloos	13 (19%)

Tabel 7. Het 'waar' van uitsluiting (N=67)

Tot slot kregen deelnemers nog de mogelijkheid om aanvullende opmerkingen of vragen mee te geven. Die antwoorden worden niet toegevoegd aan het rapport om de privacy van de deelnemers te beschermen.

CONCLUSIES

Dit onderzoek legde de focus op persoonskenmerken en discriminatie in de boekensector van Vlaanderen en Brussel. De bevindingen van deze nulmeting wijzen voorzichtig op de noodzaak van verdere inspanningen om een inclusievere en duurzamere boekensector te creëren. Hoewel de significantie van de onderzoeksresultaten niet altijd even sterk is, zijn er toch een aantal bevindingen die kunnen uitgelicht worden.

Een van de meest opvallende bevindingen is de oververtegenwoordiging van cisgender vrouwen in de sector, met uitzondering van de oudere leeftijdsgroepen waar cisgender mannen de meerderheid vormen. Dit wijst op een veranderende genderdynamiek naarmate men ouder wordt. Toch blijven mannen vaker in leidinggevende functies dan vrouwen, wat wijst op een structurele ongelijkheid in machtsposities.

Opvallend is ook dat de sector gekenmerkt wordt door een hoge opleidingsgraad: bijna 60% heeft een academische master en 10% een doctoraat. Dit geeft aan dat literaire professionals sterk geschoold zijn, maar tegelijkertijd brengt dit vragen met zich mee over de toegankelijkheid van de sector voor mensen met andere opleidingsachtergronden. De sector blijft bovendien etnisch en nationaal homogeen: 92% van de deelnemers identificeert zich als West-Europees en 84% heeft een Belgisch paspoort. Dit gebrek aan diversiteit roept de vraag op of bepaalde groepen niet of onvoldoende vertegenwoordigd zijn, of dat de methodologie van het onderzoek bepaalde stemmen mist.

Wat betreft werkzekerheid en inkomen blijkt dat een aanzienlijk deel van de literaire makers financieel kwetsbaar is. Het merendeel verdient minder dan €2.000 bruto per maand, met name zelfstandig literair makers. Dit duidt op een precaire werksituatie waarin velen moeite hebben om financieel rond te komen. Bovendien combineert een groot deel van de sector meerdere jobs of werkt in bijberoep, wat de onzekerheid verder onderstreept.

De combinatie van zorgtaken en werk blijkt een belangrijke stressfactor. Meer dan de helft van de respondenten die zorgtaken opneemt, ervaart psychologische druk door de combinatie van hun professionele carrière en hun zorgtaken. Dit wijst op een noodzaak voor betere ondersteuning en flexibiliteit binnen de sector om een gezonde werk-privébalans te waarborgen.

Daarnaast heeft een deel van de respondenten een fysieke of mentale beperking. Meer dan 60% van hen gaf aan minder te hebben kunnen werken in het afgelopen jaar door hun aandoening. Bovendien heeft een groot deel aanpassingen nodig op de werkvloer, maar deze worden niet altijd toegekend. Dit onderstreept de noodzaak van een meer inclusieve werkomgeving waarin rekening wordt gehouden met verschillende noden.

Tot slot toont het onderzoek aan dat 36% van de deelnemers zich ooit benadeeld, uitgesloten of gediscrimineerd heeft gevoeld. Leeftijdscdiscriminatie komt het meest voor (45%), gevolgd door discriminatie op basis van genderidentiteit (35%). Deze uitsluiting vindt vooral plaats op de werkvloer, maar ook bij literaire evenementen, in contact met de media en online.

Gezien de structurele ongelijkheden die uit dit onderzoek naar voren komen, is het van belang dat de sector verder werkt aan een duurzamere en inclusievere toekomst. Dit kan onder meer door beleidsmaatregelen die werkzekerheid verbeteren, diversiteit stimuleren en werkplekken toegankelijker maken voor mensen met een beperking. Het herhalen van dit onderzoek in de toekomst zal cruciaal zijn om veranderingen te meten en om te zien of de genomen maatregelen effect hebben. Uit deze eerste meting nemen we alvast een aantal lessen mee voor een effectievere tweede meting. Vragen of suggesties over de methodologie of resultaten van dit onderzoek mogen steeds gemeld worden via boekenoverleg@literatuurvlaanderen.be.

1. Gezien de relatief lage responsgraad binnen de verschillende schakels van de literaire waardeketen, is het belangrijk om bij een tweede meting het bereik van de vragenlijst te vergroten. De vragenlijst kan bijvoorbeeld langer openstaan om literaire professionals, die het vaak druk hebben, meer tijd te geven. De vragenlijst van deze nulmeting werd enkel in het Nederlands aangeboden. Bij een tweede meting kan de vragenlijst ook in andere talen aangeboden worden om inclusiever te zijn naar literaire professionals in onze sector die het Nederlands niet of in mindere mate machtig zijn. Literatuur Vlaanderen is momenteel in gesprek met partners voor de implementatie van een CRM-systeem. Een dergelijk communicatiesysteem kan ervoor zorgen dat de vragenlijst gerichter verspreid wordt en dat de significantie binnen de verschillende schakels van de literaire waardeketen beter bewaakt kan worden.
2. Een methodologische beperking van deze nulmeting was dat structurele discriminatie in mindere mate in kaart gebracht kon worden. Door het gebruik van een vijfpuntschaal per vorm van uitsluiting, kan hier in een volgende meting wel rekening mee gehouden worden.
3. De inkomenscategorieën van een volgende meting kunnen uitgebreid worden om ook zicht te krijgen op de verdeling van inkomens onder €2.000 bruto.
4. Tot slot werden in de open antwoorden van de laatste vraag heel wat interessante suggesties meegegeven voor een volgende meting. Die antwoorden worden bekeken en waar mogelijk meegenomen.